

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Сивохоп Е. М., Маріонда І. І., Шкірта М.І.

ФУТБОЛ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Ужгород 2023

УДК 796.332(076)

«Футбол і методика викладання»: навчально-методичні рекомендації/
укладачі: Сивохоп Е.М., Маріонда І.І., Шкірта М.І. – Ужгород, 2023. – 66 с.

«Футбол і методика викладання» є навчально-методичними рекомендаціями, які призначені для самостійної роботи та підготовки здобувачів вищої освіти за освітньою програмою Фізична культура і спорт, за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт». Дані рекомендації включають в себе лекційний курс з дисципліни «Футбол і методика викладання». Його складено у відповідності до освітньо-професійної програми з підготовки фахівців за вказаною спеціальністю та освітнім ступенем «бакалавр».

Рецензенти:

канд. наук. з фізичного виховання та спорту, доцент Молнар М.В.

канд. наук. з фізичного виховання та спорту, доцент Семаль Н.В.

Робочу програму навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри фізичного виховання ДВНЗ «УжНУ» «27» червня 2022 року, протокол № 12.

Схвалено науково-методичною комісією факультету здоров'я та фізичного виховання «24» червня 2022 року, протокол № 10.

ЗМІСТ

I. ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ.....	4
Тема 1. Історія виникнення та розвитку футболу	4
Тема 2. Техніка футболу	13
Тема 3. Тактика футболу	24
Тема 4. Футбол в програмі фізичного виховання закладів загальної середньої освіти	34
Тема 5. Організація та проведення змагань	39
II. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	46
III. ПИТАННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФУТБОЛ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ».....	63
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	66

I. ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Тема 1. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ФУТБОЛУ

План:

1. Періоди розвитку футболу: древній, середньовіччя, сучасний.
2. Історія проведення міжнародних турнірів з футболу.
3. Розвиток футболу в Україні.

1. Періоди розвитку футболу: древній, середньовіччя, сучасний.

Перше зображення м'яча зустрічається у храмі Амону біля селища Карнак неподалік від Фів. Подібні зображення виявлені також в інших місцях Стародавнього Єгипту. Вони датуються IV тисячоліттям до н.е.

Згідно з легендами, китайський імператор Хуан Ти (2500 р. до н. е.) грав у м'яча і його захоплення було більш схожим на спорт, ніж на розваги, тому що така гра використовувалась у бойовій підготовці воїнів.

"Гра в м'яча" була знайома і в Стародавній Греції, в Римі, а потім і в деяких інших країнах Європи.

Під час відкриття чемпіонату Європи в Римі демонструвався футбол"(в кожній команді по 27 гравців) у такому вигляді, в якому він практикувався в кінці XVI віку в Генуї, Флоренції, Сієні.

На Британських островах футбол отримав офіційну прописку у 1660 році. До того ж, перші його правила склав Карл II після другого сходження на престол. Про масове поширення в Англії гри, подібної до сучасного футболу, вперше згадується у середині минулого століття.

Глибокий екскурс в історію дає нам підстави стверджувати, що футбол, у тому чи іншому вигляді, відроджувався до життя принаймні тричі. Вперше він, ймовірно, з'явився у Стародавньому Єгипті чи Стародавньому Китаї, коли люди вели "малу війну" за володіння предметом форми кулі. Подібні "спортивні ігри" існували за давніх часів у народів різних рас, релігій і кліматичних поясів. Розкопки свідчать, що за своїм характером футбол інтернаціональний, у крайньому випадку, щодо історичного розвитку.

Вдруге футбол відродився у 1863 році, коли еліпсоподібний м'яч був замінений на круглий і була запроваджена заборона дотику до м'яча рукою - це право зберігалось тільки за воротарем. Таким чином, футбол відокремився від регбі.

Своє третє народження футбол пережив наприкінці минулого Століття, коли з предмета розваги гравців він став перетворюватися на об'єкт уваги широкого кола глядачів, зробившись популярним видовищем. З кожним роком футбольна вистава ставала все більш цікавою та мужньою. Її

привабливість збільшувалася зі становленням професійного футболу. З того часу все більшу роль у висвітленні змагань починають відігравати преса і радіо, а в новітню епоху - телебачення та інтернет.

ФІФА. Всесвітня організація футбольних асоціацій (ФІФА) заснована 21 травня 1904 року, коли голландському спортивному діячеві Гіршману вдалося створити орган, здатний суперничати з Англійською футбольною асоціацією.

Перші країни ФІФА - Бельгія, Данія, Іспанія, Франція, Голландія, Швеція, Швейцарія.

Зараз ФІФА - справді спортивна імперія, яка об'єднує більше 175 країн. Штаб-квартира організації розміщується у супермодному будинку на березі Цюрихського озера.

Президентами ФІФА були: Роберт Герен (Франція, 1904-1906), Даніель Берхі Вулфолл (Англія, 1906-1918), Жюль Ріме (Франція, 1921-1954), Рудольф Селдрейерс (Бельгія, 1954-1955), Артур Дрюрі (Англія, 1956-1961), Стенлі Роуз (Англія, 1961-1974), Жоао Авеланж (Бразилія, з 1974-1998), Йозеф Блатер (Швейцарія, 1998-2015), Джані Інфантино (Швейцарія, 2016 р.).

В усьому світі зареєстровано 40 млн. футболістів, 18 млн. припадає на долю Європи.

Ці 40 млн. футболістів є членами 332000 клубів у національних федераціях. Офіційно налічується 504 тис. суддів.

2. Історія проведення міжнародних турнірів з футболу.

Величезна популярність футболу у світі викликана в першу чергу неабиякою зацікавленістю населення планети до міжнародних футбольних турнірів. Історія проведення міжнародних змагань з футболу починається з кінця ХІХ ст., коли вперше футбол був представлений на Олімпійських іграх 1896 р. трьома командами: Данією, Афінами і командою турецького міста Ізмір. Відбувся лише один офіційний матч: данці виграли у команди Ізміру - 15:0. В 1900 р. на Олімпіаді в Парижі футбол був представлений як демонстраційний вид спорту лише одною грою, в якій англійський клуб „Антон Парк" обіграв з рахунком 4:0 команду Франції. На наступній Олімпіаді в Сент-Луїсі також в демонстраційному турнірі з трьох команд (дві представляли США, одна - Канаду) переміг канадський клуб «Голт» із м. Онтаріо.

Олімпійські турніри. Офіційну прописку на Олімпійських іграх футбол отримав з Олімпіади 1908 р. в Лондоні. Першим олімпійським чемпіоном стала англійська любительська команда, яка у фінальному матчі на стадіоні «Уайт Сіті» з рахунком 2:0 обіграла команду Данії. На наступних Олімпіадах

успіх святкували команди Англії (1912 р.), Бельгії (1920 р.), Уругваю (1924, 1928 рр.), Італії (1936 р.), Швеції (1948 р.), Угорщини (1952 р.), СРСР (1956 р.), Югославії (1960 р.), Угорщини (1964, 1968 рр.), Польщі (1972 р.), НДР (1976 р.), Чехословаччини (1980 р.), Франції (1984 р.), СРСР (1988 р.), Іспанії (1992 р.), Нігерії (1996 р.), Камеруну (2000 р.), Аргентини (2004, 2008 рр.), Мексики (2012 р.), Бразилії (2016 р.). Найбільшого успіху на Олімпіадах досягли команди Угорщини, Англії, Уругваю, СРСР.

Чемпіонат світу. При проведенні Олімпійських турнірів з футболу виникали певні проблеми. В першу чергу це було пов'язано з любительським статусом Олімпійських ігор, що призвело до того, що в 20-х рр. чотири британські асоціації вийшли із ФІФА, так як в основному гравці британських клубів були професіоналами. Тому ФІФА в 1930 р. заснувала новий футбольний турнір, в якому могли брати участь як любителі, так і професіонали. Такий турнір отримав назву «Кубок світу» (Чемпіонат світу). Вперше чемпіонат світу відбувся з 3 по 30 липня 1930 р. в Уругваї. В цьому турнірі взяли участь 13 країн: 1 група - Аргентина, Чилі, Франція, Мексика; 2 група - Югославія, Бразилія, Болівія; 3 група - Уругвай, Румунія, Перу; 4 група - США, Парагвай, Бельгія. В фінальному матчі в Монтевідео на стадіоні «Сентаріо» в присутності 77000 глядачів команда Уругваю з рахунком 4:2 перемогла Аргентину. Символічну збірну першого чемпіонату світу склали: Якшич (Югославія), Насаззі (Уругвай), Івкович (Югославія), Андраде (Уругвай), Монті (Аргентина), Тестидо, Скароне, Кастро (Уругвай), Ста біле, Феррейра (Аргентина), Сеа (Уругвай). У подальшому Чемпіонати світу проводились один раз в чотири роки (за винятком 1942, 1946 рр.).

Окрім Олімпійських турнірів та чемпіонатів світу континентальні асоціації проводять окремі змагання, в яких беруть участь національні команди країн, що входять до певного континенту.

Копа Америка (Чемпіонат Південної Америки). Чемпіонат Південної Америки проводиться з 1910 р. З 1975 р. турнір носить назву «Копа Америка». В першому чемпіонаті взяли участь команди Аргентини (організатор), Уругваю, Бразилії, Чилі. Перемогу святкували аргентинці з рахунком 4:1 над уругвайцями. В наступних турнірах успіху досягали команди Уругваю (1910, 1917, 1920, 1922, 1923, 1924, 1926, 1935, 1942, 1956, 1959, 1967, 1983, 1987, 1995 рр.), Перу (1939 р.), Бразилії (1949, 1989, 1997, 1999 рр.), Парагваю (1953, 1979 рр.), Болівії (1963 р.), Чилі (1991 р.).

Чемпіонат Європи. Не зважаючи на те, що батьківщиною футболу вважається європейський континент, чемпіонати Європи почали проводитись лише з 1960 р. Секретар Французької федерації футболу Анрі Делоне висунув ідею про проведення Кубка Європи. Попередні змагання

розпочались у 1959 р. Турнір проходив за системою з вибуванням (команди зустрічались двічі - вдома та в гостях). У фінальному матчі на паризькому стадіоні «Парк де Пренс» футболісти Радянського Союзу з рахунком 2:1 перемогли команду Югославії. В подальшому чемпіонати Європи проводились регулярно один раз на чотири роки. У 1980 р. змінився формат попередніх ігор. Команди розбивались на відбіркові групи. Переможці семи відбіркових ігор разом з господарями турніру (італійцями) склали дві фінальні групи, переможці яких зустрічались між собою в фіналі. Новий етап проведення чемпіонатів Європи розпочався з 1996 р., де кількість учасників фінальних змагань збільшилась до шістнадцяти команд, що розбиваються на 4 групи, з яких по дві кращі команди продовжують змагання за системою плей-офф. Найбільших успіхів в чемпіонатах Європи досягла команда Німеччини (1972, 1990, 1996 рр.), по одному разу команди СРСР (1960 р.), Іспанії (1964 і), Італії (1968 р.), Чехословаччини (1976 р.), Голландії (1988 р.), Данії (1992 р.), Греції (2004 р.), Іспанія (2008 р.), Іспанія (2012 р.). У 2016 році у фінальних змаганнях чемпіонату Європи брали участь 24 команди, переможець збірна команда Португалії.

Кубок Африканських націй. В 1957 р. була створена Конференція африканського футболу. В той самий рік і були започатковані змагання серед збірних команд африканського континенту «Кубок африканських націй». В першому турнірі взяли участь лише три команди - Судану, Єгипту та Ефіопії. Фінальна гра між командами Єгипту та Ефіопії завершилась з рахунком 4:0. Наступними володарями Кубка африканських націй ставали команди: Єгипту (1959, 1986, 1998, 2006 рр.), Ефіопії (1962 р.), Гани (1963, 1965, 1978, 1982, 1992 рр.), Заїру (1968, 1974 рр.), Судану (1970 р.), Конго (1972 р.), Нігерії (1980, 1994 рр.), Камеруну (1984, 1988, 2000 рр.), Алжиру (1990 р.), ПАР (1996, 2013 рр.), Буркіна Фасо (1998 р.), Гана (2000, 2008 рр.), Малі (2002 р.), Туніс (2004 р.), Ангола (2010 р.), Габон (2012 р.), Гвінея (2015 р.).

Азійські ігри. Футбол входить до програми азійських ігор з 1950 р. Першим переможцем футбольного турніру стала команда Індії. В подальшому переможцями турніру ставали команди Тайваню (1954, 1958 рр.), Індії (1962 р.), Бірми (1966, 1970 рр.), Ірану (1974 р.), КНДР (1978 р.), Іраку (1982 р.), Південної Кореї (1986 р.), Ірану (1990 р.), Узбекистану (1994 р.).

Азійський кубок. Азійський кубок є найбільш популярним турніром на континенті. Він розпочався з 1956 р. До 80-х рр. в цих змаганнях досягли успіху команди Південної Кореї та Ірану, в подальшому ініціатива перейшла до команд Саудівської Аравії та Японії. Загалом переможцями змагань ставали: 1956, 1960 рр. - Південна Корея, 1964 - Ізраїль, 1968, 1972, 1976 рр. -

Іран, 1980 - Кувейт, 1984, 1988 рр. - Саудівська Аравія, 1992 р. - Японія, 1996 р. - Саудівська Аравія, 2000 р. - Японія.

Чемпіонат КОНКАКАФ. Чемпіонат КОНКАКАФ проводиться серед країн Центральної Америки. Турнір проводиться з 1941 р. Найбільшого успіху домоглася команди Коста-Ріки, яка виграла турнір в 1941, 1948, 1953, 1955, 1960, 1961, 1963, 1969, 1989 рр. Переможницями турніру також ставали команди Сальвадору (1943 р.), Панами (1951 р.) Мексики (1965, 1971, 1993, 1996, 1988 рр.), Гватемали (1967 р.), Гаїті (1979 р.), Гондурасу (1981 р.), Канади (1985 р.), США (1991 р.).

Окрім великих міжнародних змагань між національними командами, які проходять під егідою МОК, ФІФА і континентальних асоціацій, федерацій і конфедерацій за останні двадцять років проводяться міжнародні футбольні турніри серед юніорів та юнаків.

Чемпіонат світу ФІФА для юніорів (до 17 років). Цей футбольний турнір засновано в 1985 р. За час проведення змагань переможцями ставали команди практично всіх континентів: 1985 р. - Нігерія, 1987 р. - СРСР, 1989 р. - Саудівська Аравія, 1991 р. - Гана, 1993 р. - Нігерія, 1995 р. - Гана, 1997, 1999 рр. - Бразилія, 2001 р. - Франція, 2003 р. - Бразилія.

Юнацький чемпіонат світу ФІФА (до 20 років). Турнір проводиться з 1977 р. Переможцями ставали лише команди Європи та Південної Америки, а саме: 1977 р. - СРСР, 1979 р. - Аргентина, 1981 р. - ФРН, 1983, 1985 рр. -

Бразилія, 1987 р. - Югославія, 1989, 1991 рр. - Португалія, 1993 р. - Бразилія, 1995, 1997 рр. - Аргентина, 1999 - Іспанія, 2001 р. - Аргентина, 2003 р. - Бразилія. Міжнародним змаганням серед молодих футболістів під егідою ФІФА передують турніри, що організують континентальні об'єднання. Так УЄФА організовує і проводить молодіжний чемпіонат Європи (до 21 року) та юнацький чемпіонат Європи.

Молодіжний чемпіонат Європи проходить з 1978 року один раз на два роки. Переможцями турніру ставали команди Югославії (1978 р.), СРСР (1980, 1990 рр.), Англії (1982, 1984 рр.), Іспанії (1986, 1988 рр.), Франції (1988 р.), Італії (1992, 1996, 2000 рр.). В останній час цей турнір є також відбірним до Олімпійських ігор.

Юнацький чемпіонат Європи (до 19 років) має досить тривалу історію. Він розпочався в 1948 р. як турнір «Чемпіонат Європи для юніорів». В 1981 був перейменований на «Юнацький чемпіонат Європи». Кращий результат виступу в цих змаганнях в англійців, які перемагали в 1948, 1963, 1964, 1971, 1972, 1973, 1975, 1980, 1993 рр. Шість разів переможцем ставала команда СРСР (1966, 1967, 1976, 1978, 1988, 1990 рр.), п'ять Франція (1949, 1983, 1996, 1997, 2000 рр.). Чемпіонат також вигравали команди Австрії (1950,

1957 рр.), Югославії (1961, 1979 рр.), Іспанії (1952, 1954, 2001 рр.), Італії (1958 р.), Болгарії (1959, 1974 рр.), Угорщини (1960, 1984 рр.), Португалії (1961, 1994, 1999 рр.), Румунії (1962 р.), Чехословаччини (1968 р.), НДР (1970, 1986 рр.), Бельгії (1977 р.), ФРН (1981 р.), Терції (1996 р.), Ірландії (1998 р.).

Жіночий чемпіонат світу. 1991 рік знаменує початок проведення змагань під патронатом ФІФА серед жіночих команд. У столиці Китаю відбувся перший чемпіонат світу серед жіночих національних команд. Фінальний матч в м. Гуаньчжоу між командами США та Норвегії приніс успіх американкам - 2:1. Фінальні ігри в наступних турнірах завершилися так: 1995 р. (Швеція): Норвегія - Німеччина - 2:0; 1999 р. (США): Німеччина - Швеція - 1:1 (2:1, перевага золотого голу); 2003 р. (США): Німеччина - Швеція - 2:1; 2007 р. (Китай).

3. Розвиток футболу в Україні

Перші кроки у своєму розвитку в Україні футбол зробив ще в 1878 р., коли в Одесі англійці - службовці іноземних підприємств організували "Одеський британський атлетичний клуб" (ОБАК). Члени цього клубу переважно грали між собою, а інколи зустрічалися з командами англійських чи грецьких суден.

Другим містом України, де почали грати в футбол, був Київ. У 1901 р. тут відбулись футбольні матчі. Грали в футбол переважно чехи, які працювали на заводі Гартмана (тепер завод "Арсенал").

Поступово створюються футбольні ліги в різних містах України: у 1910 р. - в Одесі, у 1911 р. - у Києві та Харкові, у 1913 р. - у регіоні Донбасу.

У 1913 р. першість міста з футболу провела харківська ліга. Її розіграли дев'ять команд, більшість з них мали екзотичні назви : "Гельферіх-Саде", "Женес", "Модерн", "Штандарт" тощо.

Після створення футбольних ліг міст провадяться перші міжміські матчі. У 1911 р. збірна Києва перемагає на своєму полі з рахунком 3:0 збірну Харкова. У 1913 р. великого успіху досягла команда Одеси, яка, як чемпіон Півдня, зустрілась у фінальному матчі з найсильнішою північною командою - збірною Петербурга. Одеська команда перемогла з рахунком 4:2 і першою серед українських команд стала чемпіоном Росії.

Перед першою світовою війною відбулися перші міжнародні матчі. Команди Одеси і Миколаєва грали з турецьким клубом "Фенербахче". Одесити (збірна міста) виграли два матчі і один зіграли внічию, а миколаївський "Атлетик" один матч виграв - 1 0, один програв - 0 3.

Перша світова війна, революційні події 1917 р., громадянська війна

дещо загальмували розвиток футболу, і лише починаючи з 1921 р. цю гру опановують мешканці міст Єкатеринослава, Києва, Харкова, Одеси, Полтави, Херсону. Саме серед цих міст був проведений перший чемпіонат України. Харків'яни у фінальному матчі перемогли одеситів - 3:0 і стали першими чемпіонами республіки. У 1924 р. збірна Харкова представляла Україну на Всесоюзній арені (у фіналі харків'яни з рахунком 2:0 перемогли ленінградців).

У 1925 р. відбулось перше міжнародне турне української команди. Збірна Харкова провела вісім матчів в Берліні, Дрездені та Лейпцигу. Сім перемог, одна поразка при співвідношенні м'ячів 27:4 - таким був переконливий результат гри української команди. У 1928 р. збірна команда України виступила на Першій Всесоюзній Спартакіаді і, поступившись у фіналі москвичам - 0:1, посіла друге місце.

У 1935 р. збірна України здійснила успішне зарубіжне турне Францією та Бельгією. Вона провела сім матчів з робочими командами (загальний рахунок 88:3), а також обіграла з рахунком 6:1 відомий професійний клуб «Ред стар олімпік».

У 1936 р. український футбол зробив ще один крок у своєму розвитку. Українські команди почали брати участь у клубних чемпіонатах Радянського Союзу. Якщо у першому з них (весна 1936 р.) брали участь тільки динамівці Києва - друге місце, то у першості 1938 р. брали участь вже шість українських клубних команд.

Наступні успіхи українських футболістів у чемпіонатах СРСР і розіграшах кубка СРСР пов'язані з такими командами, як:

«Динамо» (Київ) - чемпіон СРСР (1961, 1966, 1967, 1968, 1971, 1974, 1975, 1977, 1980, 1981, 1985, 1986, 1990 рр.); срібний призер (весна 1936, 1952, 1960, 1965, 1969, 1972, 1973, осінь 1976, 1978, 1982, 1988 рр.); бронзовий призер (1973, 1979, 1989 рр.); володар Кубка СРСР (1954, 1964, 1966, 1974, 1978, 1982, 1985, 1990 рр.);

«Дніпро» (Дніпропетровськ) - чемпіон СРСР 1983 та 1988 рр., срібний призер - 1987 та 1989 рр., бронзовий призер - 1984 та 1985 рр., володар Кубка СРСР 1979 р.;

«Зоря» (Ворошиловград) - чемпіон СРСР 1972 р.;

«Шахтар» (Донецьк) - срібний призер чемпіонату СРСР 1975 та 1979 рр., бронзовий призер 1952 та 1978 рр., володар Кубка СРСР 1961, 1962, 1980, 1983рр.;

«Карпати» (Львів) - володар Кубка СРСР 1969 р.;

«Металіст» (Харків) - володар Кубка СРСР 1987 р.;

«Чорноморець» (Одеса) - бронзовий призер чемпіонату СРСР 1974 р.

1992 р. знаменує нову віху в розвитку українського футболу.

Проведено перший чемпіонат і розіграш Кубка незалежної України. Золоті нагороди чемпіонату виборола команда «Таврія» м. Сімферополь (тренери Заяєв, Савін, Черемсін, гравці - Кролесов, Турчиненко, Голово, Алібаєв, Вишняцкас, Опарін, Михайлусь, Тетіхов, Єсін, Гладишев, Шевченко, Воронежський). Першим володарем Кубка України став одеський «Чорноморець» (тренери -

Прокопенко, Лещук, Альтман, Плоскіна, гравці - Гришко, Процюк, Третяк, Спінин, Парфенов, Шелепницький, Никифоров, Кошелюк, Сак, Цимбалар, Гусєв, Гецко).

У 1992 р. Федерація футболу України була прийнята в міжнародну федерацію футболу ФІФА.

Досягнення українських футболістів в міжнародних змаганнях з 1960 до 2009 Досягнення українських футболістів в міжнародних змаганнях з 1960 до 2009 рр. наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

**Досягнення футболістів України у міжнародних змаганнях
1960-2009 рр.**

1988	VI чемпіонат Європи	II	Збірна СРСР - (тренер - Лобановський; гравці - Михайличенко, Дем'яненко, Рац, Литовченко, Заваров, Протасов, Біланов, Чанов, Балтача, Безсонов, Кузнецов)
1988	XXIV Олімпійські ігри	I	Збірна СРСР - (тренер - Бишовець; гравці - Чередник, Лютий, Михайличенко)
2009	Кубок УЄФА	I	ФК «Шахтар» м. Донецьк (тренер - Луческу, гравці - П'ятов, Срн, Чигринський, Кучер, Рац, Ілсіньо, Фернандіньо, Г ай, Жатсон, Адріано, Вільям, Селєзньов)
2009	Чемпіонат Європи серед молодіжних команд (и-19)	I	Збірна команда України (тренер - Калітвінцев, гравці - Базилевич, Левченко, Парцванія, Кривцов, Петров, Гармаш, Коркишко, Білий, Бутко, Кушніров, Люлька, Віценец, Єременко, Карноза, Рибалка, Чайковський, Каверин, Шевчук)
1988	VI чемпіонат Європи	II	Збірна СРСР - (тренер - Лобановський; гравці - Михайличенко, Дем'яненко, Рац, Литовченко, Заваров, Протасов, Біланов, Чанов, Балтача, Безсонов, Кузнецов)
1988	XXIV Олімпійські ігри	I	Збірна СРСР - (тренер - Бишовець; гравці - Чередник, Лютий, Михайличенко)
2009	Кубок УЄФА	I	ФК «Шахтар» м. Донецьк (тренер - Луческу, гравці - П'ятов, Срн, Чигринський, Кучер, Рац, Ілсіньо, Фернандіньо, Г ай, Жатсон, Адріано, Вільям,

			Селєзньов)
2009	Чемпіонат Європи серед молодіжних команд (и-19)	I	Збірна команда України (тренер - Калітвінцев, гравці - Базилевич, Левченко, Парцванія, Кривцов, Петров, Гармаш, Коркишко, Білий, Бутко, Кушніров, Люлька, Віценец, Єременко, Карноза, Рибалка, Чайковський, Каверин, Шевчук)
1988	VI чемпіонат Європи	II	Збірна СРСР - (тренер - Лобановський; гравці - Михайличенко, Дем'яненко, Рац, Литовченко, Заваров, Протасов, Біланов, Чанов, Балтача, Безсонов, Кузнецов)
1988	XXIV Олімпійські ігри	I	Збірна СРСР - (тренер - Бишовець; гравці - Чередник, Лютий, Михайличенко)
1988	VI чемпіонат Європи	II	Збірна СРСР - (тренер - Лобановський; гравці - Михайличенко, Дем'яненко, Рац, Литовченко, Заваров, Протасов, Біланов, Чанов, Балтача, Безсонов, Кузнецов)
1988	XXIV Олімпійські ігри	I	Збірна СРСР - (тренер - Бишовець; гравці - Чередник, Лютий, Михайличенко)
2009	Кубок УЄФА	I	ФК «Шахтар» м. Донецьк (тренер - Луческу, гравці - П'ятов, Срна, Чигринський, Кучер, Рац, Ілсіньо, Фернандіньо, Г ай, Жатсон, Адріано, Вільям, Селєзньов)
2009	Чемпіонат Європи серед молодіжних команд (U-19)	I	Збірна команда України (тренер - Калітвінцев, гравці - Базилевич, Левченко, Парцванія, Кривцов, Петров, Гармаш, Коркишко, Білий, Бутко, Кушніров, Люлька, Віценец, Єременко, Карноза, Рибалка, Чайковський, Каверин, Шевчук)

Питання:

1. Історія розвитку футболу.
2. Періоди розвитку футболу: древній, середньовіччя, сучасний.
3. Історія розвитку футболу на сучасному етапі.
4. Футбол у програмі Олімпійських ігор.
5. Чемпіонати світу і Європи з футболу.
6. Розвиток футболу в Україні.

Питання для самостійного опрацювання

1. Проведення міжнародних змагань серед клубних команд: Ліга чемпіонів УЄФА, Ліга Європи, Суперкубок, Міжконтинентальний кубок.
2. Правила гри у футбол і міні-футбол

Тема 2. ТЕХНІКА ФУТБОЛУ

План

1. Класифікація техніки гри
2. Удари по м'ячу ногою і головою
3. Зупинки м'яча
4. Ведення м'яча
5. Відволікаючі дії (фінти)
6. Відбирання м'яча
7. Вкидання м'яча через бокову лінію
8. Основи техніки гри воротаря.

Під технікою футболу звичайно розуміють спосіб виконання рухів. Кожний вид спорту вимагає спеціальної техніки. Вона стосується не тільки спеціальних, потрібних для цього рухів, але й загальних (біг, стрибки і т. ін.).

Виходячи з цього, під технікою футболу слід розуміти спосіб виконання всіх рухів, які можуть бути застосовані у грі.

1. Класифікація техніки гри.

Класифікація техніки футболу - це розподіл технічних прийомів на групи за спільними специфічними ознаками. За характером ігрової діяльності в техніці футболу можна виділити два великих розділи: техніка польового гравця і техніка воротаря. Кожний розділ включає в себе підрозділи: техніка пересування та техніка володіння м'ячем, або рухи без м'яча і рухи з м'ячем.

Гра у футбол включає в себе такі технічні засоби: переміщення гравця; удари по м'ячу ногами та головою; зупинки м'яча та ведення його; передачі м'яча один одному; удари по воротах; відбирання м'яча; вкидання м'яча з-за бокової лінії та воротарем; фінти; гра воротаря . Якщо гравець виконує ці дії ефективно, то і команда в цілому затрачає зайві зусилля, що є серйозною перешкодою у досягненні успіху. Від того, наскільки вміло володіє футболіст усією різноманітністю технічних засобів і як їх застосовує, залежить ефективність його дій. З метою освоєння техніки юних футболістів спочатку вчать виконувати окремі прийоми та їх поєднання. Велике значення має особисте прагнення початківця, його наполегливість у роботі.

У техніці гри, за характером ігрової діяльності, виділяють два розділи: техніка польового гравця і техніка воротаря. Кожний із розділів складається з конкретних прийомів, що виконуються різними способами.

Техніка пересувань включає в себе ходьбу, біг, біг спиною вперед, стрибки, зупинки, повороти. Коли гравець намагається позбутися опіки

суперника чи зайняти перспективну позицію для розвитку або завершення атаки, перехоплює м'яч у суперника, поспішає у будь-яку зону для захисту воріт, то застосовує ривки (прискорення). Іноді гравці вдаються до перехресних та приставних кроків, зокрема воротар для зміни позиції перед кидком, відбиванням м'яча. Оптимальне застосування прийомів пересування дозволяє успішно вирішувати тактичні завдання в атаці й обороні - відкривання для одержання м'яча, вибір позиції, закривання гравця, підстраховка і т.д. Ходьба футболіста відрізняється від звичайної ходьби, оскільки він пересувається по футбольному полю, дещо зігнувши ноги в колінах. Так він забезпечує зручне вихідне положення для зміни ритму, напрямку і швидкості пересування.

Рис. 1. Класифікація техніки польового гравця

Ходьба завжди чергується з бігом.

Біг - основний спосіб пересування у футболі - застосовується для ведення м'яча, для виходу на вільне місце з метою отримання пасу, переслідування суперника, відбирання м'яча, зайняття певної позиції в обороні. Біг спиною вперед, приставними кроками, перехресними кроками - специфічні способи пересування, які використовуються, як правило, у поєднанні зі звичайним бігом.

Стрибки використовують при ударах по м'ячу в безопорному положенні ногою та головою, зупинках м'яча й у деяких відволікаючих діях.

Застосовуються стрибки вгору, вбік, уперед. Виконуються з місця і в русі, поштовхом однієї чи обох ніг.

Зміна напрямку руху, зупинки - також ефективні способи ведення гри. Для того, щоб змінити напрямок руху з мінімальною втратою часу,

футболісти застосовують повороти: переступанням, стрибком, на опорній нозі. Залежно від місцезнаходження суперника після раптової зупинки здійснюються ривки в різних напрямках, відходи з м'ячем і без нього. Зазвичай застосовуються два способи зупинки: випадом і стрибком.

2. Удари по м'ячу ногою і головою.

Удари по м'ячу ногою і головою – це основний спосіб ведення гри. Під час початкового навчання футболу вони потребують особливої уваги.

Рис. 2. Класифікація техніки ударів м'яча у футболі

Удари по м'ячу ногою, незалежно від способу виконання, можна розділити на два види: прямі і різані.

При прямому ударі м'яч летить у напрямку завданого удару. Якщо ж удар наноситься з того чи іншого боку від центру ваги м'яча, то це різаний удар. Такий удар іноді називають неточним, але це не так: ним потрібно користуватися так само, як і іншими, ретельно вибираючи траєкторію польоту.

Своєчасне і точне виконання удару по м'ячу дозволяє заощаджувати сили, швидко і планомірно розвивати атаки, змушувати польових гравців і воротаря суперників частіше помилятися. Адже гра складається з великої кількості ударів і передач на різні відстані. Від того, наскільки успішні ці дії, залежить видовищність футболу.

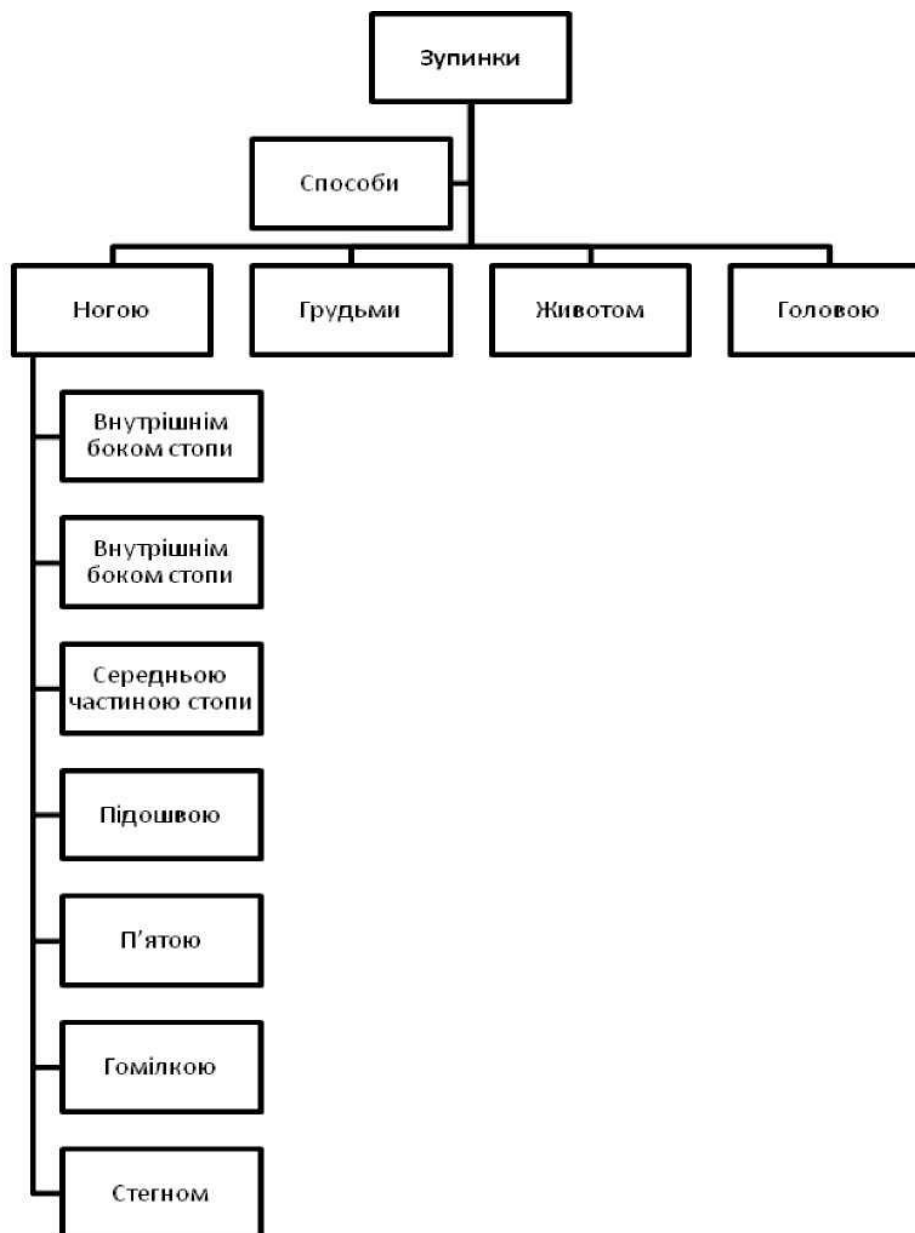
Удари по м'ячу ногою виконують такими способами: внутрішньою стороною стопи; внутрішньою, середньою і зовнішньою частинами підйому; носком; п'ятою. Удари здійснюються по нерухомому м'ячу; по м'ячу, що котиться чи летить; з місця, у русі, у стрибку, з поворотом, у падінні тощо. Виділяють основні фази рухів, котрі є загальними для багатьох способів.

Попередня фаза - розбіг. Його довжину і швидкість визначають залежно від індивідуальних особливостей футболістів, фактичних завдань, ігрової ситуації. Розбіг варто розраховувати так, щоб удар по м'ячу був виконаний заздалегідь наміченою ногою; розбіг сприяє попередньому нарощуванню швидкості ударних ланок.

Підготовча фаза - постановка опорної ноги (опорну ногу, трохи зігнуту в колінному суглобі, ставлять збоку від м'яча, замах ударною ногою. Замах виконують під час останнього бігового кроку. Відбувається значне, часто близьке до максимального, розгинання в тазостегновому суглобі і згинання в колінному, у результаті чого збільшується шлях стопи і попередньо розтягуються м'язи передньої поверхні стегна, що дозволяє зробити удар необхідної сили. Правильному й ефективному виконанню фази істотно сприяє подовжений на 35-50% останній крок розбігу.

Робоча фаза - ударний рух і проводка. Ударний рух починається з активного згинання в тазостегновому суглобі в момент поставки опорної ноги, причому кут, утворений стегном і гомілкою, зберігається. Перед ударом спостерігається «гальмування» стегна. Різким захльостуючим рухом гомілки і стопи б'ють по м'ячу. У момент удару нога сильно напружена в гомілковостопному і колінному суглобах, що дозволяє збільшити масу ланки, яка виконує удар. Час зіткнення м'яча і стопи варто зберегти якомога довше, оскільки швидкість польоту м'яча залежить від прикладеної сили і часу її дії. Проводка багато в чому визначає напрямок польоту м'яча.

3. Зупинки м'яча. Зупинки м'яча - важливий засіб гри, що використовується для прийому м'яча й подальшого контролю над ним. Головне завдання в момент прийому - погасити швидкість м'яча, що котиться чи летить, для ефективного здійснення подальших ігрових дій.

Умови виконання: м'ячів, які котяться і летять із різною швидкістю, траєкторією та спрямованістю; на місці і з помірною швидкістю бігу, за умов активного опору суперника.

Зупинка м'яча ногою. Основні фази руху є загальними для різних способів.

Підготовча фаза: зайняття вихідного положення. Ця фаза характеризується перенесенням маси тіла на опорну ногу, яка трохи зігнута

для стійкості. Ногою, що зупиняє, посилають назустріч м'ячу. Робоча фаза: поступливий (амортизуючий) рух розслабленою ногою, яка зупиняє м'яч. У момент торкання з м'ячем (чи на мить раніше) починається рух ноги назад.

4. Ведення м'яча.

Ведення м'яча здійснюється за допомогою різних переміщень, у процесі яких застосовується біг (іноді ходьба), та послідовними поштовхами по ньому внутрішньою, зовнішньою чи середньою частиною підйому, внутрішньою частиною стопи чи носком. Залежно від конкретних умов гри удари по м'ячу при веденні виконують з різною послідовністю, ритмом і силою. Якщо треба швидко подолати значну відстань, м'яч посилають уперед, у вільну зону, на 10-12 м. При протидії суперника потрібно постійно контролювати м'яч і не «відпускати» його від себе. Якщо суперник дуже близько, поштовх виконують носком чи зовнішньою частиною підйому в нижню частину м'яча, надаючи йому зворотного обертання. Чим частіші удари по м'ячу, тим менша швидкість ведення.

Рис. 4. Класифікація техніки ведення м'яча у футболі

Умови виконання: з помірною швидкістю пересування, з високою швидкістю бігу, за умов активного опору суперника.

5. Відволікаючі дії (фінти).

Здійснюються в безпосередньому єдиноборстві із суперником (суперниками), щоб подолати опір і створити необхідні умови для подальшого ведення м'яча в напрямку руху.

Відбирання м'яча:

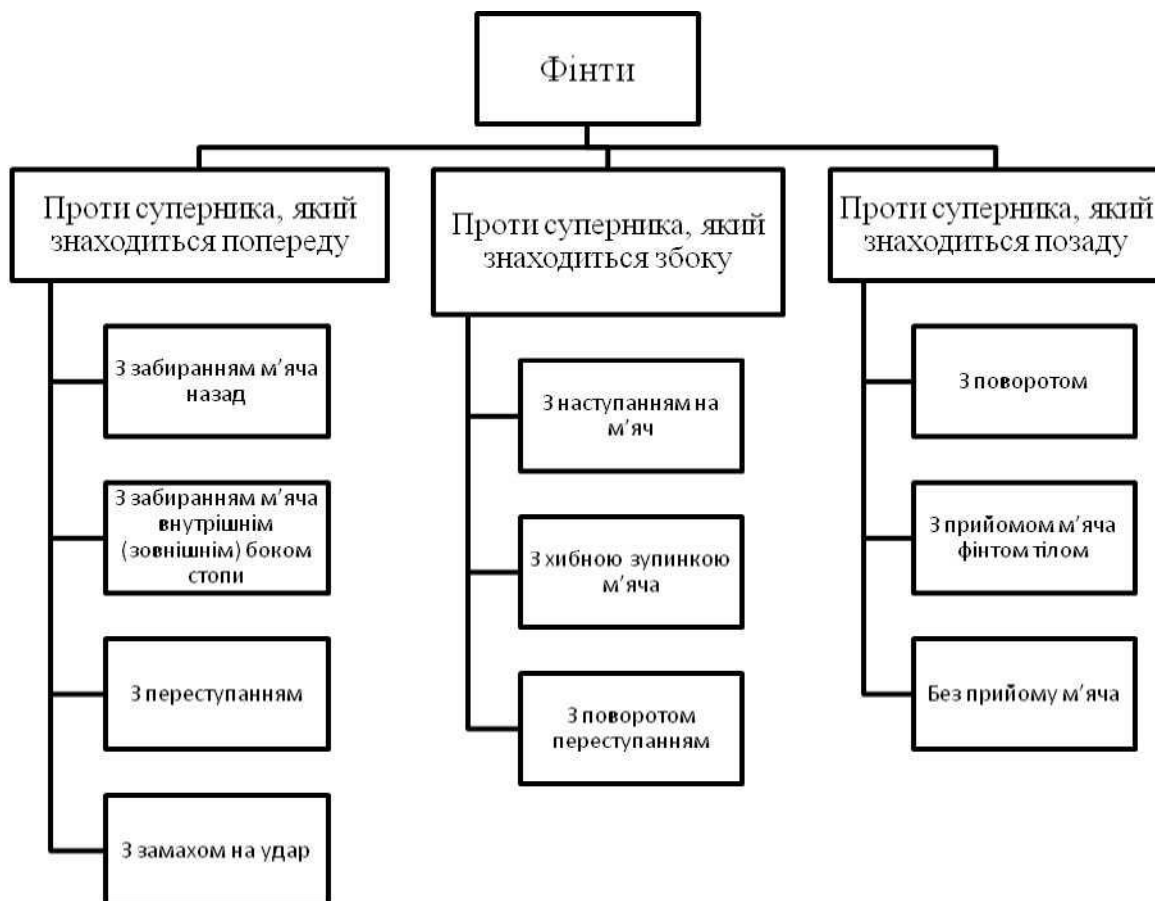

Рис. 5. Класифікація техніки виконання фінтів у футболі

Умови виконання: з помірною швидкістю руху, з високою швидкістю руху, за умов активного опору суперника.

Виділяють дві найбільш загальні фази відволікаючих дій - підготовку та реалізацію. Інценування намірів у першій фазі відповідає підготовчій частині техніки виконання ударів по м'ячу, зупинок і ведення. Відволікаючими діями також можуть бути: замах для виконання удару, мах ногою над м'ячем, переступання через м'яч, нахилання тулуба в сторони чи вперед, імітація зміни природно, щоб суперник «повірів» і зреагував на обманний рух.

У другій фазі реалізуються справжні наміри футболіста. Цій фазі властива значна варіативність, яка обумовлюється ігровими ситуаціями й

тактичними міркуваннями. Використовуються різні варіанти: відхід з м'ячем, переміщення в протилежний від імітованого напрямок, замість удару ведення м'яча, відбирання м'яча, пропуск м'яча партнеру - та їх поєднання.

6. Відбирання м'яча.

Відбирання м'яча ударом по ньому чи його зупинкою здійснюється в той момент, коли суперник трохи «відпустить» м'яч від себе. Є два різновиди відбирання: повне і неповне. При повному - м'ячем оволодіває той хто відбирає чи його партнер. При неповному - м'яч відбивають на певну відстань чи за бокову лінію. У складних ігрових ситуаціях використовуються випад і підкат.

Рис. 6. Класифікація техніки виконання відборів м'яча у футболі

Відбір м'яча у випаді дозволяє прийняти м'яч на відстані 1,5-2м. Його застосовують при спробі суперника обійти гравця справа чи зліва. Швидким переміщенням у бік м'яча роблять випад. Важкодосяжні м'ячі вибиваються переважно носком у напівшпагаті чи шпагаті.

7. Вкидання м'яча через бокову лінію.

У процесі виконання вкидання м'яча через бокову лінію тулуб гравця відхиляється назад, руки з м'ячем для замаху відводяться за голову, ноги зігнуті в колінних суглобах. Кидок починається з енергійного випрямлення ніг, тулуба, рук і завершується кистьовим зусиллям у бік вкидання. Щоб

збільшити дальність польоту м'яча, кидок виконують після розбігу з падінням.

8. Основи техніки гри воротаря.

Технічні прийоми гри воротаря і польового гравця істотно відрізняються. Воротарю, на відміну від польових гравців, у межах штрафного майданчика дозволено грати руками. Воротар також повинен уміти користуватися необхідним арсеналом техніки польового гравця.

Ловіння м'яча - основне завдання і спосіб техніки гри воротаря. Найчастіше він ловить м'яч обома руками. Залежно від напрямку, траєкторії і швидкості руху м'яча ловіння виконують знизу, зверху чи збоку. Ловіння м'яча, точка перетинання траєкторії якого з лінією воріт розташована на значній відстані від воротаря, здійснюється в падінні. Воротар постійно переміщується до такої передбачуваної точки.

Ловіння знизу використовується для оволодіння м'ячем, який котиться, опускається і низько (до рівня живота) летить назустріч воротарю. У підготовчій фазі воротар нахиляється вперед і опускає руки вниз. Долоні звернені до м'яча, пальці трохи розставлені. Руки не повинні бути надмірно напружені. Ноги зімкнуті, прямі чи трохи зігнуті. М'яч підхоплюють кистями знизу і підтягують до живота.

Рис. 7. Класифікація техніки гри воротаря у футболі

Ловіння зверху застосовується для оволодіння м'ячем, який летить по середньовисокій (на рівні грудей і голови), високій і спадній траєкторії. Займаючи вихідне положення, воротар виносить ледь зігнуті руки уперед чи уперед-вгору. Долоні, повернені до м'яча, з розставленими і напівзігнутими пальцями, утворюють своєрідну півсферу. Швидкість м'яча гаситься за рахунок поступального руху кистей і згинання рук. Умови виконання: на місці, у русі, у стрибку, у падінні.

М'яч, який летить високо, слід ловити двома руками зверху в стрибку

Ловіння у падінні - ефективний спосіб оволодіння м'ячем, направленим зненацька, точно і сильно у бік від воротаря; перехоплення передач уздовж воріт; відбирання м'яча в ногах у суперника.

Відомі два варіанти ловіння: без і з фазою польоту. Перший варіант застосовують зазвичай для ловіння м'ячів, що котяться на відстані 2-2,5 м збоку від воротаря. Попередньо воротар робить широкий крок, спрямовуючи руки до м'яча. Падіння відбувається «перекатом»: спочатку до землі доторкається гомілка, потім стегно і тулуб. Витягнуті паралельно руки загороджують шлях м'ячу.

Для ловіння м'яча, котрий летить на значній відстані, використовується падіння з фазою польоту. Попередньо роблять один чи два швидкі приставні кроки в напрямку польоту м'яча. Поштовх робить ближня до нього нога. Руки найкоротшим шляхом активно виносяться до м'яча. Ловіння здійснюють у фазі польоту. Після оволодіння м'ячем - групування. Приземлення відбувається в такій послідовності: спочатку на передпліччя, потім на плече, тулуб і ноги.

Відбивання м'яча. Якщо не можна зловити (через протидію суперника, велику силу удару, важкодосяжність м'яча тощо) м'яч, - його відбивають. Назустріч м'ячу, котрий летить, швидко виносяться одна чи дві руки. Відбивання здійснюють найчастіше долонями чи кулаком (іноді удар м'яча припадає на передпліччя). М'яч рекомендується спрямовувати в бік від воріт.

М'яч, який летить на значній відстані від воротаря, слід відбивати однією рукою в падінні.

Щоб припинити «прострільні» і «навісні» передачі, воротарю необхідно відбити м'яч на значну відстань. Для цього застосовується удар по м'ячу одним чи двома кулаками. Воротар відбиває м'яч на місці, у кроці, після різних переміщень і, особливо часто, у стрибку.

Переведення м'яча. До переведень відносяться дії воротаря, мета яких - спрямувати м'яч, який летить у ворота, через верхню перекладину. В основному переводяться м'ячі, що летять сильно і по високій траєкторії над воротарем чи збоку від нього. Переведення трохи нагадує відбивання м'яча.

Його виконують однією чи двома руками. Важкодосяжні м'ячі переводяться в падінні.

Воротар повинен уміло керувати гравцями, що беруть участь її обороні власних воріт. Для цього він має навчитися чітко «читати» гру та завоювати достатній авторитет у гравців власної команди. У грі воротаря важливо обрати правильну позицію відносно можливого напрямку удару по воротах чи своєчасно переміститися в точку очікуваної траєкторії польоту м'яча під час навісів на ворота, прострільних чи кутових ударів. Помилки у названих техніко- тактичних прийомах гри воротаря є основною причиною взяття воріт з його вини.

Кидки м'яча. Кидки виконуються однією та двома руками. Кидок однією рукою дозволяє більш точно направити партнеру м'яч. Застосовуються такі способи кидка: зверху і знизу. Найбільш розповсюджений кидок зверху. У цьому випадку м'яч можна направити по різних траєкторіях, на значну відстань і з достатньою точністю. Кидки виконуються на місці й у кроці. Використання їх у русі суворо регламентується правилами.

Питання:

1. Загальні поняття про класифікацію і систематику.
2. Класифікація техніки польового гравця.
3. Класифікація техніки воротаря

Питання для самостійного опрацювання:

1. Біомеханічний аналіз виконання основних технічних прийомів: удар по м'ячу середньою частиною підйому, зупинка м'яча внутрішнім боком ступні.
2. Замалювати і пояснити спортивну екіпіровку польового гравця і воротаря.

Тема 3. ТАКТИКА ФУТБОЛУ

План

1. Основні поняття тактики гри у футбол
2. Метод гри
3. Тактика гри футболістів у фазі володіння м'ячем
4. Тактика гри у фазі відбору м'яча
5. Класифікація тактики

1. Основні поняття тактики гри у футбол.

Тактика - це планомірно раціональні взаємодії гравців у процесі матчу, які спрямовані на досягнення поставленої мети. Тактика футбольного матчу - це насамперед вибір системи та методу гри.

Система гри. Система гри базується на розташуванні футболістів на полі. Кількість перестановок гравців, однак, порівняно невелика. Прийнято всіх гравців поділяти на три групи: гравці захисту, гравці півзахисту та гравці нападу. Сучасні тенденції розвитку футболу вимагають, щоб у захисті грало не менше чотирьох гравців, у півзахисті - не менше трьох і у нападі - не менше двох.

Таким чином, спостерігається загальна точка зору на розташування восьми гравців. Залишаються два гравці, яких можна розташувати залежно від принципового підходу тренера до побудови тактичної структури гри команди.

На сучасному етапі футболу використовуються такі тактичні системи: 1-4-4-2 (один воротар, чотири захисники, чотири півзахисники, двоє нападаючих); 1-4-3-3; 1-4-5-1; 1-3-5-2; 1-5-4-1.

Тактична система розташування гравців у процесі матчу зумовлена декількома чинниками:

- загальноприйнятою концепцією гри команд на певному етапі розвитку футболу;
- класом і стилем гри суперника, його тактичною системою гри;
- турнірним становищем команди і конкретним цільовим результатом у певному матчі;
- рівнем функціонального стану гравців своєї команди і гравців команди суперника;
- місцем проведення гри, станом поля і погодними умовами.

2. Метод гри.

Тактична система не може бути вибрана без урахування методу гри. Метод гри - це завчасно сплановані цілеспрямовані дії гравців команди у різних фазах гри: фазі володіння м'ячем - команда володіє м'ячем і намагається забити гол у ворота суперника; фазі відбору м'яча - команда спрямовує свої зусилля, щоб відібрати м'яч у суперника.

У фазі атаки застосовуються: метод індивідуальної гри; комбінаційний метод; метод масованої атаки; темповий накал; метод повільного темпу; метод темпової аритмії.

У фазі оборони застосовуються: метод активної оборони; метод пасивної оборони; метод персональної опіки; метод зонної оборони; метод комбінованої оборони.

Звичайно, у процесі гри команда не може використовувати якийсь окремий метод у "чистому вигляді". Часто протягом матчу, залежно від того, як складається гра (який рахунок), команда може змінювати як систему розташування гравців, так і метод ведення гри. Тому було б доцільно визначити такі методи гри, які б в найбільш повній мірі об'єднали принципові підходи вирішення тактичних завдань команди у фазах атаки та оборони. Такими можуть бути: метод активної гри, метод пасивної гри і комбінований метод ведення гри.

Активний метод передбачає ведення оборони за умов втрати м'яча на будь-якій ділянці поля. Він зобов'язує гравця, що втратить м'яч, миттєво вступитися у боротьбу за його відбір. Усі футболісти повинні здійснювати пресинг гравців суперника (атакують їх в момент прийому м'яча або грають на випередження).

Відмова від активних дій після зриву атаки на полі суперника і швидкій відхід гравців на свою половину поля характеризують пасивний метод ведення гри.

Комбінований (змішаний) метод ведення гри передбачає залежно від ігрової ситуації на полі використання тактичних підходів не тільки активного, але й пасивного методів. Наприклад, активний відбір м'яча здійснюється не на половині поля суперника, а на своїй половині; пресингу підлягають не всі польові гравці суперника, а лише найбільш "небезпечні" з них тощо. Орієнтовне застосування тактичних систем і методів ведення гри залежно від співвідношення спортивної майстерності суперників наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Використання тактичних систем та методів гри в залежності від рівня майстерності суперника

Співвідношення спортивної майстерності суперників	Тактична система гри	Метод ведення гри
Суперники рівні за класом	1-4-4-2 1-4-3-3 1-4-5-1	Активний, комбінований
Суперник сильніший	1-4-4-2 1-4-5-1 1-5-4-1	Пасивний, комбінований
Суперник слабкіший	1-4-4-2 1-4-3-3 1-3-5-2	Активний, комбінований

3. Тактика гри футболістів у фазі володіння м'ячем

Тактика гри футболістів у фазі володіння м'ячем реалізується в індивідуальних, групових і командних діях.

Індивідуальна тактика - це система індивідуальних дій футболіста, які ґрунтуються на його вмінні з декількох можливих рішень у даній ігровій ситуації обрати найбільш вірне. Вона включає дії без м'яча і з м'ячем. До дій без м'яча належать відкривання гравця у вільну зону і відволікання уваги суперника, тобто демонстративне пересування у певну зону з метою забрати за собою опікуна і тим самим створити більш сприятливі умови партнерам по команді. Від того, наскільки гравці швидко і слушно відкриваються, залежить комбінаційний стиль гри команди. Відкривання має виконуватись несподівано для суперника і на високій швидкості, не ускладнюючи дії партнерів. Не рекомендується надто зближуватись з гравцем, що володіє м'ячем, це гальмує розвиток атаки. Треба бути уважним, щоб не опинитися у положенні "поза грою".

До дій з м'ячем відносяться ведення, фінти, передачі, удари по воротах. Ведення м'яча використовується у таких випадках, коли партнери закриті і коли треба зберегти контроль над м'ячем для подальших раціональних дій.

Обведення суперника за допомогою обманних рухів (фінтів) - найбільш важливий засіб подолання оборони. Ефективне обведення суперника найбільш повно характеризує рівень спортивної майстерності футболіста. Переважно використовують два способи обведення: з постійним контролем м'яча і з тимчасовою втратою контролю за м'ячем.

Атакуючи зусилля завершуються ударами по воротах. Вибір способу

удару, його сили, спрямування і траєкторії льоту м'яча залежить від конкретної ігрової ситуації.

Групова тактика. Основу групової тактики у фазі володіння м'ячем складають різноманітні комбінації - продумані і завчасно розіграні взаємодії гравців. Уся гра складається з низки таких комбінацій і протидії ним. Комбінації бувають завчасно підготовлені і імпровізовані (непередбачені).

Комбінації під час стандартних положень дозволяють завчасно розташувати гравців у найбільш небезпечних для суперника зонах. Мета комбінації під час вкидання м'яча з-за бічної лінії - зберегти м'яч у своєї команди або вивести гравця на ударну позицію.

Комбінації під час штрафних ударів в безпосередній близькості від воріт суперника завершуються ударом по воротах або розіграшем м'яча.

Комбінації під час кутових ударів виконуються переважно у двох варіантах: подача м'яча у штрафний майданчик; розіграш кутового удару з наступним ударом по воротах.

Комбінації під час вільних ударів пов'язані з розіграшем м'яча (передачі для удару, гра "в стінку", передача на вихід тощо).

Комбінації під час ударів від воріт виконуються переважно за участю воротаря. Воротар (інколи польовий гравець) вибиває м'яч у поле або розіграє з одним із захисників.

Комбінації в ігрових епізодах поділяються на взаємодії у парах, трійках тощо. Основою цих взаємодій є передачі м'яча.

Передачі розрізняються:

а) за відстанню - короткі (5-10 м), середні (10-25м) та довгі (більше 25 м);

б) за призначенням - в ноги, на хід (на вільне місце), за спину захисників, на удар, так звані "недодані" передачі, які вимагають від футболіста руху назустріч м'ячу;

в) за напрямом - поздовжні, діагональні та поперечні;

г) за траєкторією льоту м'яча - низькі (м'яч летить не вище рівня колін, напіввисокі (м'яч летить не вище рівня голови), високі (м'яч можна дістати тільки у стрибку);

д) за часом виконання - своєчасні, запізнілі і ранні;

е) за способом виконання - м'які чи пласовані, різані та відкидні.

При виконанні передачі м'яча футболіст у найкоротший проміжок часу має осмислити і проаналізувати таку інформацію:

- 1) своє місцезнаходження по відношенню до м'яча;
- 2) місцезнаходження партнера, якому буде адресована передача;
- 3) руховий режим партнера у даному ігровому епізоді (стоїть на

місці, відкривається у вільну зону тощо);

4) відстань до гравця, якому треба зробити передачу м'яча;

5) місцезнаходження суперника (суперників) по відношенню до партнера, якому буде адресована передача.

Вірно оцінивши всі умови, футболіст вибирає відповідний спосіб передачі і, доклавши доцільних динамічних зусиль, посилає м'яч у потрібному напрямку з певною траєкторією і швидкістю льоту. У групових взаємодіях у фазі атаки найбільш часто використовуються такі комбінації: гра "у стінку" (футболіст, що володіє м'ячем, зближується з партнером, різко передає йому м'яч, а сам на максимальній швидкості переміщується за спину захисника. Партнер в один дотик посилає м'яч йому "на хід"); "схрещування" (футболіст рухається назустріч партнеру, що володіє м'ячем, і певний момент отримує його); "передача в один дотик" (ця комбінація дає змогу швидко міняти напрямок атаки, вигравати час при подоланні ігрового простору, перегрупувувати сили тощо); "зміна місць" (гравець пересувається із своєї зони в зону партнера, що ускладнює завдання суперника відібрати м'яч); "пропуск м'яча" (футболіст активно рухається назустріч м'ячу, але в останній момент, імітуючи удар чи зупинку, пропускає його партнеру, який знаходиться у більш вигідній позиції).

Командна тактика. Командна тактика у фазі володіння м'ячем являє собою організацію колективних дій всієї команди з метою подолання організованих захисних дій суперника.

Атака команди може розгортатись у стилі "контратаки" чи швидкого нападу, або у стилі поступового розіграшу м'яча з використанням різноманітних передач - позиційний напад.

Успіх атакуючих дій у швидкому нападі залежить від того, наскільки швидко команди в найкоротшій проміжок часу, використовуючи найменшу кількість передач, зможуть вивести когось з своїх партнерів на зручну позицію для удару по воротах.

Розрізняють три фази швидкого нападу: оволодіння м'ячем, перехід до атаки і швидка довга подача м'яча вперед; маневрування усередині поля і створення чисельної переваги перед воротами суперника; завершення атаки чи реалізація чисельної переваги.

Позиційний напад використовується, коли команда суперника встигла завчасно відтягнути на свою половину поля достатню кількість гравців щоб перекрити найбільш небезпечні напрямки атаки. Під час позиційного нападу м'яч спочатку переводиться із зони захисту в зону нападу, де гравці різних амплуа постійно маневрують по всій ширині поля з метою вишукування слабких місць в обороні суперника і створення умов для несподіваного

виходу атакуючого на ударну позицію.

4. Тактика гри у фазі відбору м'яча. Тактика гри у фазі відбору м'яча передбачає організацію індивідуальних, групових і командних дій футболістів з метою запобігання чи ускладнення атакуючим змоги наблизитись до воріт і нанести точний удар.

Індивідуальна тактика у фазі відбору м'яча визначає дії проти нападаючих без м'яча (закривання гравця, тримання гравця, протидія нападаючому при виході на зручну позицію, вибір позиції під час перехоплення м'яча), а також з м'ячем (відбір м'яча, активна перешкода нападаючому під час передачі, ведення і удару по воротах). Закривання гравця здійснюється з метою перешкодити йому отримати м'яча. Захисник розташовується між суперником і своїми воротами. Його позиція залежить від місцезнаходження суперника та швидкості і напрямку його пересування.

Перехоплення - найбільш ефективний прийом оволодіння м'ячем. Успіх перехоплення залежить від слушної оцінки обставин, вправного вибору позиції, вчасного виходу назустріч льоту м'яча, швидкості руху тощо.

Відбір м'яча застосовується, у тих випадках, коли суперник пересувається з м'ячем або контролює його. Для того, щоб відібрати м'яч у суперника, потрібно виконати мінімум п'ять умов:

- 1) оцінити ігрову ситуацію, зблизитись на оптимальну відстань з суперником, що володіє м'ячем;
- 2) зрівняти власну швидкість руху зі швидкістю бігу суперника;
- 3) визначити момент, коли суперник на якусь мить втрачає контроль м'яча;
- 4) технічно вірно і швидко виконати відбір м'яча;
- 5) оволодіти м'ячем для подальших дій самому чи зробити передачу партнеру.

У процесі гри досить часто потрібно створювати перешкоду атакуючим. Щоб протидіяти передачі, удару, веденню, гравець розташовується у безпосередній близькості від гравця, який володіє м'ячем і перекидає зону найбільш гострої передачі, небезпечного удару по воротах чи намагається відтіснити суперника до бічної лінії.

Групова тактика передбачає взаємодію двох чи більше гравців з метою протидії супернику в його атакуючих зусиллях. До групових тактичних дій відносяться: підстраховка, переключення і груповий відбір м'яча. Сутність підстраховки полягає у створенні короткочасної чисельної переваги в зоні дії атакуючого гравця з м'ячем.

Підстраховку найбільш часто виконує вільний центральний захисник.

На інших лініях цю роль виконує найближчий гравець. У момент відбору м'яча найближчий гравець займає позицію, яка дозволила б перекрити можливий напрямок передачі, удару чи обведення.

Підстраховка є дійсним тактичним прийомом у нейтралізації атакуючих комбінацій: "гра в стінку", "передача в один дотик" тощо.

Переключення використовується як протидія атакуючій комбінації "схрещування". Атакуючий гравець передається під опіку партнера, якщо він знаходиться у більш вигідній позиції, для здійснення активної перешкоди чи відбору м'яча. Дійовим прийомом фази захисту є груповий відбір м'яча. Його використовують у переміщеннях нападаючих, створенні штучного положення "поза грою", а також за умов зонної системи захисту. Груповий відбір м'яча вимагає узгоджених дій гравців, їх належної технічної та функціональної підготовленості.

Командна тактика у фазі відбору м'яча зводиться до організації колективної взаємодії, яка дозволяє позбавити суперника переваги в ігровому просторі і можливості виконувати прицільні удари по воротах. Командна тактика передбачає швидку концентрацію сил у небезпечній зоні, перегрупування і забезпечення взаємостраховки захисних ліній. З метою протидії швидкому наступу доцільно використовувати активний спосіб захисту. Під час втрати м'яча на половині поля суперника всі гравці негайно переключаються на виконання захисних функцій, намагаючись відібрати м'яч на початку організації атаки суперника.

Під час здійснення командних дій проти поступового позиційного нападу гравці відходять на свою половину поля без активної боротьби за м'яч. Гравці оборони концентруються у напрямку атаки чи розосередження нападаючих по фронту і беруть активну участь у боротьбі за м'яч з обов'язковою організацією підстраховки.

Командні дії в обороні організуються за допомогою певних систем захисту. Розрізняють персональну, зонну і комбіновану системи захисту. Персональна система - це така організація захисту, коли кожний гравець особисто відповідає за дорученого йому суперника і контролює його дії незалежно від того, грає він з м'ячем чи ні.

Позитивні сторони персональної системи захисту: висока особиста відповідальність і активна боротьба проти кожного нападаючого; раціональне використання сил команди; позбавлення суперника вільного ігрового простору. До негативних сторін цієї системи можна віднести: можливість звільнення зони, небезпечної для розвитку і завершення атаки; небезпека індивідуального обігравання нападаючим захисника; складність здійснення підстраховки та організації контратаки після оволодіння м'ячем.

За умови зонної системи гравці захисної лінії контролюють певну ділянку поля і вступають в однокорство з будь-яким суперником у межах зони.

Ця система дозволяє більш швидко перейти від захисту до наступу, створити чисельну перевагу на головному напрямку атаки суперника.

Зонна система має певні недоліки: можливість чисельної переваги суперника в окремих зонах; можливість вільного отримання м'яча суперником і його пересування з м'ячем; відсутність персональної відповідальності за дії гравців суперника.

Комбінована система найбільш розповсюджена у сучасному футболі. В ній гармонійно і раціонально поєднані принципи персональної і зонної систем захисту: одні гравці команди персонально відповідають за певних суперників, а інші діють у відведених для них зонах. Залежно від ігрової ситуації, гравці можуть переключатись від персональної опіки до гри у зонах і навпаки. В організації комбінованої системи використовують декілька варіантів:

а) персонально грають з гравцями атаки у зонах, наближених до власних воріт;

б) захисники та півзахисники персонально опікають тільки гравців, які найближче знаходяться до м'яча; інші гравці грають у своїх зонах;

в) персонально опікають тільки двох-трьох найсильніших гравців команди суперника, інші гравці грають переважно в своїх зонах.

Взагалі, комбінована система захисту розширює тактичні можливості футболу, робить його різноманітним щодо використання різних стилів гри команд залежно від тактичної концепції тренерів, їхнього власного розуміння футболу.

Тактична підготовка. Завдання тактичної підготовки - опанування гравцями конче потрібних вмінь, навичок і знань з метою ефективної участі у змагальній діяльності.

Тактична підготовка здійснюється як у процесі теоретичних, тренувальних занять, так і в процесі підготовки і проведення контрольних та офіційних ігор. Вона передбачає застосування індивідуальних раціональних (адекватних ігровій ситуації") дій футболістів, засвоєння різноманітних взаємодій групи гравців (стандартних й імпровізованих комбінацій), підпорядкування дій кожного гравця загальнокомандному намаганням досягти запланованого спортивного результату.

Тактична підготовка базується на технічній підготовленій футболістів. Однак, якщо технічна підготовка спрямована на оволодіння структурою рухів під час виконання того чи іншого прийому, то тактична підготовка озброює футболістів знаннями і вміннями доцільного використання

засвоєних прийомів в умовах гри. Іншими словами, тактика - це керівництво (команда) до дії, тоді як техніка сама дія. У певній ігровій ситуації можна застосовувати різні технічні прийоми (зробити передачу, нанести удар по воротах чи перейти до ведення м'яча), але який з них самий слушний для досягнення мети, це «вирішує» тактична підготовленість футболіста, тобто його вміння ви користати найбільш раціональний, адекватний прийом.

Коли мова йде про тактичну підготовку, потрібно розрізніти індивідуальну тактику - виконання технічних прийомів згідно ігрової ситуації та загальнокомандну - організація, ведення і управління грою в цілому.

Загальнокомандна тактика будується відповідно до сучасних тенденцій розвитку футболу, а також принципів підходів тренера до управління грою. Саме завдяки видатним тренерам футбол став таким, яким ми спостерігаємо його сьогодні. Тому систему методів, способів і засобів організації гри характеризують як принципову тактику.

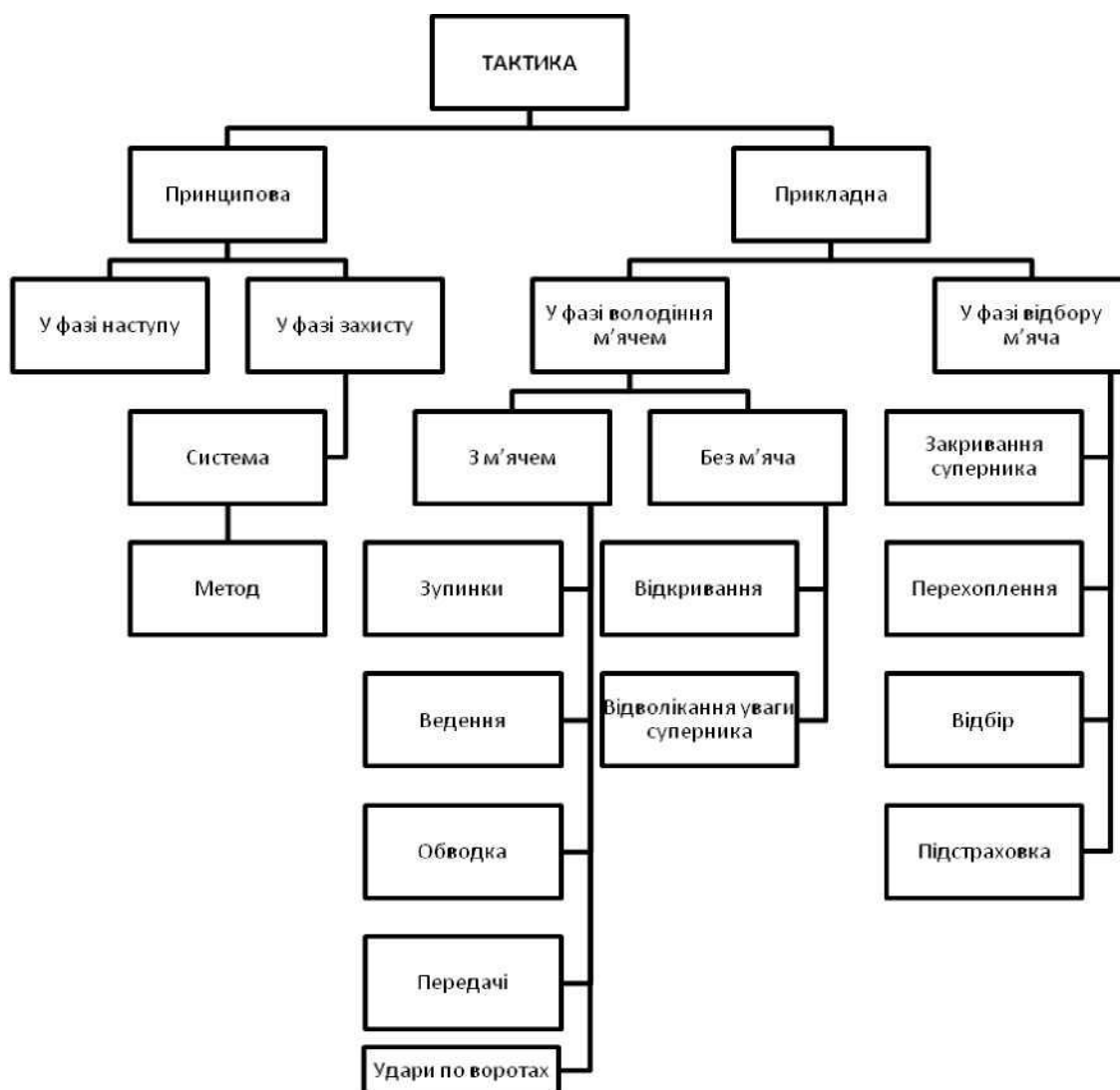
Індивідуальна тактична підготовка має вирішити такі завдання:

1. Навчити гравців доцільному виконанню технічних прийомів у відповідності до ігрової ситуації.
2. Розвинути у футболістів тактичне (оперативне) мислення, орієнтацію, кмітливість, творчу ініціативу, здібність передбачати вірогідну зміну ігрової ситуації.
3. Навчити взаємодії з партнерами у рамках певних тактичних систем у захисті й нападі.
4. Сформувати у гравців уміння швидко і раціонально переключатися з одних тактичних побудов на інші залежно від зміни ігрових обставин і гри протилежної команди.

Всі перелічені завдання вирішує прикладна тактика. Оволодіння прикладною тактикою відбувається в два етапи: на першому – засвоєння умінь і навичок гравців у фазах наступу і захисту; на другому – використання цих умінь і навичок безпосередньо у грі з урахуванням функціональних обов'язків (ігрових амплуа).

Отже, тактичну підготовку гравців треба починати саме з вирішення завдань першого етапу. Але перед цим було б доцільно класифікувати тактичні прийоми.

5. Класифікація тактики. Класифікація - це розподіл будь-яких об'єктів за спільними ознаками. Якщо у класифікації техніки враховуються переважно біомеханічні показники, то для класифікації тактики потрібно враховувати такі параметри як час, простір, руховий режим гравця тощо.

Питання:

1. Поняття тактики гри у футбол і її класифікація.
2. Система і метод. Основні тактичні системи.
3. Тактика гри футболістів у фазі володіння м'яча. Індивідуальна тактика. Групова тактика. Командна тактика.
4. Тактика гри у фазі відбору м'яча (індивідуальна тактика, групова тактика, командна тактика).
5. Принципова і прикладна тактика.

Питання для самостійного опрацювання

1. Замалювати і описати тактичні системи гри: пірамідальну, дубль, 1-4-3-3, 1-4-2-2, 1-4-3-1, 1-3-5-2.
2. Законспектувати класифікацію прикладної тактики гри у футбол: у фазі володіння м'ячем, у фазі відбору м'яча.
3. Законспектувати тактичні функції гравців різних амплуа за тактичною системою 1-4-4-2.

Тема 4. ФУТБОЛ В ПРОГРАМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

План

1. Структура та методика проведення заняття.
2. Орієнтовний план-конспект і методика проведення комплексного заняття з футболу.
3. Позакласна секційна робота в школі.

Програмою з фізичної культури для учнів 1-12 класів загальноосвітніх шкіл передбачено проведення уроків вивчення, удосконалення і складання контрольних нормативів з елементів спортивних ігор: футболу, баскетболу, гандболу та волейболу.

Програмний матеріал розподіляється:

а) на пріоритетний матеріал для навчання і розвинення фізичних якостей;

б) на матеріал для обов'язкового повторення у домашніх завданнях.

1. Структура та методика проведення заняття. Окреме заняття є основною організаційною структурою всього навчального процесу. Залежно від того, яке навчально-виховне завдання знаходить найбільше відображення на занятті, розрізняють вступні, базові, контрольні та комплексні заняття.

Вступні заняття проводяться перед початком нового самостійного розділу програми. В них передбачають вирішення загальних завдань навчально - виховного процесу.

Базові заняття залежно від переважної спрямованості у них однієї з сторін процесу фізичного виховання можуть акцентуватися на навчанні рухових дій чи вихованні рухових здібностей, тобто, це можуть бути заняття вивчення, повторення чи закріплення навчального матеріалу або розвинення рухових якостей. Контрольні заняття спрямовані на визначення рівня успішності чи підготовленості учнів, перевірку засвоєних ними знань, умінь, навичок тощо.

Комплексні заняття поєднують в собі вирішення декількох навчально-виховних завдань: навчання окремих технічних прийомів; розвинення спортивних здібностей, контроль за рівнем фізичної підготовленості.

Для занять спортивними іграми в школі і зокрема футболу найбільш сприятливими є комплексні заняття. Структура і зміст окремого заняття визначає фізіологічна, психологічна і виховна спрямованість навчального процесу.

2. Орієнтовний план-конспект і методика проведення комплексного заняття з футболу.

Клас _____

Тема _____

Завдання:

1. _____
2. _____
3. _____

Матеріально-технічне забезпечення:

Структура:

I. Вступна частина (1-2 хв.).

Прийняття рапорту, перевірка присутніх, ознайомлення із завданнями, які будуть вирішуватися на занятті.

II. Підготовча частина (10-12 хв.).

У підготовчій частині проводиться розминка, яка складається із загальної та спеціальної частин. В загальній частині використовується аеробний біг (не менше 4 хв.) і загально-розвиваючих вправи в русі, на місці. У спеціальній частині розминки виконуються спеціальні вправи з м'ячем (передачі та ловля, удари і зупинки у поєднанні з різними руховими вправами в русі і на місці). Закінчується розминка вправами на гнучкість і на розслаблення.

III. Основна частина (25-30 хв.).

В основній частині вирішуються завдання повторення і вдосконалення пройденого матеріалу, вивчення нового матеріалу і його закріплення в техніко - тактичних вправах і двосторонній грі.

1. Повторення і удосконалення пройденого матеріалу (7-10 хв.).

Клас поділяється на 2-4 підгрупи; в кожній підгрупі окремий учень розкаже і покаже техніку виконання ігрового прийому, а також практично удосконалюється з методики навчання тому чи іншому технічному елементу. Викладач аналізує дії учнів і оцінює їх.

2. Вивчення нового матеріалу (18-20 хв.).

Цю частину уроку проводить вчитель. Методика навчання тому чи іншому технічному прийому відбувається за визначеною схемою (табл. 5).

I етап. Ознайомити учнів із значенням ігрового прийому для гри, розповісти про переваги і недоліки даного технічного прийому, показати ігрові взаємодії гравців у процесі гри, в яких найбільш часто виконується даний технічний прийом.

II етап. Розповісти (і показати) біомеханічну структуру виконання технічного прийому: попередня фаза - підготовча фаза - робоча (виконавська)

фаза - завершальна фаза; простежити за правильним виконанням імітаційних рухів; звернути увагу на помилки, які допускають учні під час виконання технічного прийому; вимагати узгоджених дій від учнів під час виконання технічного прийому; добрати підготовчі вправи і вправи, які сприяють раціональному формуванню вмінь і навичок при виконанні певного технічного прийому. Протягом усього етапу треба дотримуватися дидактичних принципів навчання: активності та свідомості, послідовності, наочності, поступовості, індивідуального підходу.

III етап. Підібрати вправи для варіативного виконання технічного прийому і визначити просторово-часові параметри їх виконання; визначити потрібний обсяг (кількість повторень) і темп (інтенсивність) виконання вправ за умови додержання послідовності і поступовості; визначити інтервали відпочинку між вправами. Вимагати, щоб при різних варіантах виконання ігрового прийому не змінювались засади техніки.

Таблиця 3

Навчаюча програма технічним прийомам

Етапи навчання	Алгоритм навчання, крок	Організаційно-методичні дії вчителя	Зміст дій учнів під час виконання вправ	Рівень виконання вправ
I	1 -й	Розповісти про значення технічного прийому в процесі гри тощо	Сприйняття матеріалу	Переконання щодо сприйняття викладеного матеріалу
	2-й	Показати біомеханічну структуру виконання технічного прийому	Імітація виконання технічного прийому без м'яча	Узгоджені дії рук, ніг і тулуба
	3-й, п-й	Навчання виконанню технічного прийому в простих (полегшених) умовах, засвоєння техніки ігрового прийому		
III	п -й тощо	Навчання виконанню технічного прийому в умовах, наближених до гри. Варіативне виконання технічного прийому		
IV	п -й тощо	Закріплення виконання технічного прийому в процесі самої гри.		

Примітка. Завдання, які вирішує вчитель на кожному етапі навчання.

IV етап. Підібрати ігрові вправи для удосконалення технічного прийому (квадрати, естафети, двобічні ігри тощо) і визначити їх тривалість та інтенсивність; визначити рівень засвоєння технічного прийому, ефективність його виконання у процесі ігрової вправи; зробити коректуючі загальні та індивідуальні вказівки щодо більш чіткого виконання технічного прийому в ігрових умовах. Закінчується основна частина заняття двобічною грою. Залежно від завдань, які вирішуються на занятті, гра проводиться з

визначеними умовами (наприклад, гол буде зарахований тільки після удару середньою частиною підйому тощо), в процесі двобічної гри учні (особливо старших класів) проходять тренерську і суддівську практику.

II. Заключна частина (3-5 хв.).

Аеробний біг (1-1,5 хв.). Вправи для відновлення дихання, вправи для розслаблення, стройові вправи. Стислий аналіз заняття та домашнє завдання.

3. Позакласна секційна робота в школі. Залучати секцій з футболу можна учнів, які досягли 10-річного віку, тобто 3-го чи 4-го класів. Спортивні секції створюються для учнів основної медичної групи, які бажають займатись футболом. У завдання секцій входять: виховання потреби заняття спортом, підвищення рухової підготовленості, удосконалення рухових вмінь і навичок гри у футбол. При створенні секції потрібно орієнтуватись на відповідну матеріальну базу, традиції школи, кадровий потенціал. Загальне керівництво роботою секцій покладається на вчителя фізичної культури.

Перед зарахуванням у секції з футболу учні проходять медичний огляд. В подальшому, в процесі навчально-тренувальних занять і змагань, всі учні-члени секції мають перебувати під постійним лікарсько-педагогічним контролем, який здійснюють вчитель-тренер і шкільний лікар.

Виходячи із структури дитячо-юнацьких спортивних шкіл і завдань підготовки юних футболістів, секції з футболу в школі повинні мати навчальні групи, які формуються з урахуванням віку і підготовленості учнів.

Основні завдання навчальних груп.

Групи початкової підготовки (10-11 та 11-12 років): зміцнення здоров'я і загартування організму учнів; прищеплення стійкого інтересу до занять футболом; всебічна фізична підготовка з переважним розвиненням швидкості, спритності і координації рухів; навчання засад техніки володіння м'ячем, індивідуальної та групової тактики гри у футбол, вивчення правил гри у футбол.

Навчально-тренувальні групи 1-го (12-13 років) і 2-го (13-14 років) років навчання в секції: зміцнення здоров'я, удосконалення всебічної фізичної підготовки з переважним розвиненням швидкісно-силових якостей, спритності та загальної витривалості; оволодіння технічними прийомами гри, які найбільш часто і ефективно використовуються у гри; удосконалення індивідуальної та групової тактики гри; оволодіння засадами командної тактики гри; визначення ігрових амплуа юних футболістів - воротарів, захисників, півзахисників, нападаючих; участь у змаганнях з футболу та виконання вимог III юнацького розряду; виховання елементарних навичок

суддівства. Виховання в учнів вміння займатись самостійно: виконувати вправи з фізичної підготовки та індивідуальної техніки володіння м'ячем.

Навчально-тренувальні групи 3-го (14-15 років) і 4-го років (15-16 років) навчання в секції: удосконалення всебічної фізичної підготовки, розвинення сили, швидкості, загальної та спеціальної витривалості; вивчення і удосконалення технічних прийомів гри, індивідуальної, групової та командної тактики гри; визначення ігрового місця у складі команди, набуття досвіду участі у змаганнях; виконання вимог 2-го спортивного розряду з футболу; оволодіння навичками суддівства, виховання інструкторських навичок, удосконалення навичок займатися самостійно.

Таблиця 4

Режим і наповненість груп секцій з футболу в школі

Рік навчання	Вік учня для зарахування, років	Кількість учнів у групі	Кількість тренувальних занять на тиждень	Мінімальні вимоги до спортивної підготовленості
I. Групи початкової підготовки				
1-й	10-12	18-20	2-3	Виконання перевірних нормативів з ФП
1-й	11-12	18-20	2-3	
II. Навчально-тренувальні групи				
1-й	12-13	12-15	2-3	Виконання нормативів з ЗФП, СФП
2-й	13-14	12-15	2-3	
3-й	14-15	12-15	3-4	Виконання III юнацького розряду
4-й	15-16	12-15	3-4	Виконання нормативів з ЗФП, СТП
III. Групи спортивного удосконалення				
1-й	16-17	10-12	4-5	Виконання I юнацького розряду

Питання:

1. Організація уроків з футболу в ЗОШ.
2. Планування навчальної і секційної роботи з футболу.
3. Методика проведення уроків з футболу:
 - в початкових класах;
 - в середніх класах;
 - в старших класах.
4. Організація і проведення секційної роботи в школі.

Питання для самостійного опрацювання

1. Відбір дітей для заняття футболом.
2. Методико-біологічний контроль учнів, що займаються в секції з футболу.

Тема 5. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАНЬ

План

1. Характеристика змагань з футболу
2. Організація і проведення змагань
3. Системи розіграшів проведення змагань

1. Характеристика змагань з футболу. Змагання з футболу є продовженням навчально-тренувального процесу. Вони стимулюють футболістів удосконалювати свою майстерність. У процесі участі у змаганнях у гравців виховуються дисциплінованість, організованість, наполегливість, почуття відповідальності перед колективом.

Змагання з футболу можуть бути тільки командними. За організаційною формою розрізняють змагання офіційні (головні) і товариські (допоміжні).

До головних змагань відносяться: чемпіонати, першості і змагання на Кубок, скорочені змагання. Чемпіонати й першості - найбільш відповідальні змагання. Переможцю присвоюється почесне звання чемпіона. Проводяться такі змагання, як правило, один раз «на рік з визначенням місць усіх учасників. Змагання на Кубок проводяться з метою залучення великої кількості команд і визначення переможця порівняно за короткий термін.

Скорочені змагання, як правило, присвячуються до урочистих дат і проводяться протягом одного-двох днів.

Товариські змагання проводяться з метою підготовки до головних змагань. За домовленістю обох сторін вони можуть проводитись дещо за зміненими правилами. Наприклад, без обмеження заміни гравців чи із зворотною заміною. Сьогодні у футболі склалися традиційні змагання, які проводяться на різних рівнях серед збірних і клубних команд.

Товариські змагання проводяться як класифікаційні чи відбіркові турніри, матчеві зустрічі, контрольні зустрічі, показові ігри, бліц-турніри.

Змагання з футболу проводяться за таких систем розіграшу : коловою, з вибуванням і змішаною. Вибір системи залежить від завдань змагань, рівня підготовленості учасників, спортивної бази, матеріальних ресурсів тощо.

2. Організація і проведення змагань.

Організація та проведення змагань з футболу складається з трьох етапів.

Перший етап - підготовка до змагання:

- підготовка спортивної бази;

- складання положення про змагання та відправлення його майбутнім учасникам;
- реклама - афіші, плакати, інформація у пресі, на радіо і телебаченні тощо;
- замовлення готелю чи іншого житла для проживання учасників і суддів;
- створення організаційного комітету по проведенню змагань і розподіл обов'язків між його членами; підготовка заходів, що стосуються культурної програми, а також процедури відкриття змагань.

Положення про змагання з футболу має такі розділи:

1. Мета і завдання. Мета змагань (зміцнення здоров'я учасників, підбиття підсумків навчальної роботи, популяризація футболу, формування збірної команди для участі в змаганнях вищого рангу). Завдання залежить від масштабу і виду змагань.

2. Місце і термін проведення: місце (база), де проводяться змагання; числа певного місяця і року.

3. Керівництво змаганнями: організація, що проводить змагання, суддівська колегія.

4. Учасники змагань: назви команд, вік учасників, їх кваліфікація; кількість учасників, які вносяться в заявку.

5. Умови проведення змагань: системи розіграшу; порядок визначення переможця. Як правило, у футболі за перемогу команда отримує 2 очки, за нічию - 1 очко, за поразку - 0 очок. У випадку, коли дві чи більше команд наберуть однакову кількість очок, перевага надається тій команді, у якої кращі:

- результати в особистих зустрічах;
- забитих і пропущених м'ячів; більше перемог;
- більша кількість забитих м'ячів.

Коли всі ці показники рівні, переможець може бути визначений шляхом жеребкування.

6. Умови подання протестів і порядок їх розгляду. За загальноприйнятими правилами у спортивних іграх протест подається у головну суддівську колегію по проведенню змагань протягом 24 годин після закінчення гри. Відмітка про подання протесту робиться представником команди у протоколі матчу.

7. Нагородження команд та учасників. Як правило, команди нагороджуються вимпелами та грамотами, а гравці грамотами та медалями відповідних гатунків. Можливо також нагородження гравців і тренерів команд цінними призами.

8. Умови прийому команд: організація, що фінансує змагання; дата приїзду і від'їзду команд; умови проживання і харчування.

9. Форми та терміни подання заявок і перезаявок, порядок оформлення команд та учасників (форма заявок команд може додаватися до положення).

10. Місце та час проведення жеребкування.

Положення про змагання затверджується керівником організації, що проводить змагання.

До положення про змагання додається кошторис витрат, який складається з таких розділів:

1. Найменування змагань.
2. Терміни та місце проведення.
3. Кількість суддів.
4. Кількість учасників (в тому числі немісцевих): витрати на їх розміщення, харчування, проїзд.
5. Витрати на оренду поля.
6. Витрати на рекламу - афіші, плакати тощо.
7. Транспортні витрати.
9. Канцелярські витрати.
11. Витрати на оплату обслуговуючого персоналу.

Другий етап - безпосереднє проведення змагання: допуск команд до змагання; проведення жеребкування; затвердження календаря змагання, практичне проведення ігор.

Допуск до змагання здійснює мандатна комісія згідно з положенням про змагання. Відповідальність за допуск несуть головний суддя змагання, головний лікар змагання і представник мандатної комісії.

Жеребкування здійснюється з метою присвоїти командам певні номери, які використовуються при складанні календаря змагання. Застосовується два способи жеребкування: загальне жеребкування (усіх команд водночас); розсіювання команд.

Розсіювання команд дозволяє сформувати підгрупи (коли у змаганні бере участь велика кількість команд і воно проходить у два етапи: спочатку ігри у підгрупах, а потім - фінал) приблизно однакові за силами.

Використовуються дві схеми розсіювання: за жеребом і «змійка». Якщо розсіювання провадиться за жеребом, береться кількість команд, яка відповідає кількості підгруп, і між ними кидається жереб для розподілу цих команд по підгрупах. Потім у такій же послідовності розподіляється за жеребом наступна група команд. За умов розсіювання за схемою «змійка» командам присвоюються номери відповідно до їх місця, яке вони зайняли на

попередніх змаганнях. Потім ці команди згідно з присвоєними їм номерами розподіляються по підгрупах.

Відповідно до системи розіграшу і підсумків жеребкування команд складеться і затверджується календар змагання.

Третій етап - оформлення документації: підбиття підсумків, нагородження команд. Наприкінці змагання оформлюється папка, в якій повинні бути такі документи:

- положення про змагання;
- кошторис витрат;
- заявки;
- календар;
- протокол ігор.
- турнірна таблиця.
- звіт головного судді.

Залежно від рівня змагань заявки команд бувають звичайні і розширені. Звичайна форма заявки:

ЗАЯВКА

команди _____ для участі _____

№ п/п	Прізвище, ім'я	Рік народж.	Спорт. розряд	Віза лікаря
1				
2				
3				
4				

Керівник

Тренер (капітан)

До змагання допущено __ футболістів

Лікар

Підпис

Підпис

Підпис

Перед кожним матчем заповнюється протокол, в якому фіксується хід гри і який підписується (після закінчення матчу) представниками команд та суддями.

Результати ігор між командами в кожному турнірі заносяться в спеціальну таблицю:

ТАБЛИЦЯ
результатів чемпіонату з футболу серед команд

№ п/п	Команди	1	2	3	4	Співвідношення (різниця) м'ячів	Кількість очок	Місце
1		X						
2			X					
3				X				
4					X			

У звіті головного судді дається стисла характеристика змагання: організація, стан спортивних споруд, робота суддівської колегії і обслуговуючого персоналу, відзначаються негативні моменти і пропозиції щодо поліпшення проведення змагань у майбутньому. У кінці звіту вказуються спортивні результати команд, виконання спортивних розрядів тощо.

3. Системи розіграшів проведення змагань.

Залежно від мети змагання, конкретних умов його проведення (кількість команд, спортивних баз, матеріальних ресурсів) вибирається певна система розіграшу.

При проведенні змагань з футболу застосовуються такі системи розіграшів: колова; з вибуванням після поразки; змішана - поєднання двох перших систем.

Колова система. Принцип проведення змагання за коловою системою полягає в тому, що кожна команда зустрічається одна з одною один раз (в одне коло) або декілька разів (у два кола і більше). Ця система дозволяє найбільш об'єктивно виявити переможця і визначити місця всіх команд згідно з їх спортивною майстерністю.

Колова система. Принцип проведення змагання за коловою системою полягає в тому, що кожна команда зустрічається одна з одною один раз (в одне коло) або декілька разів (у два кола і більше). Ця система дозволяє найбільш об'єктивно виявити переможця і визначити місця всіх команд згідно з їх спортивною майстерністю.

Для проведення змагання в одне коло за умов парної кількості команд ігрових днів потрібно на 1 менше, а непарної - кількості ігрових днів відповідає кількість команд.

Кількість ігор визначається за формулою:

$$X = \frac{n(n-1)}{2}$$

де: X - кількість ігор; n - кількість команд.

Наприклад, якщо у змаганнях бере участь 6 команд, то кількість ігор в одному колі буде дорівнюватиме:

$$X = \frac{6(6-1)}{2} = 15$$

При складанні календаря змагань користуються двома способами: без чергування полів і з чергуванням полів.

Схема складання календаря ігор під час проведення змагання без чергування полів:

	1 день	2 день	3 день	4 день	5 день				
1	6	1	5	1	4	1	3	1	2
2	5	6	4	5	3	4	2	3	6
3	4	2	3	6	2	5	6	4	5

Наведений спосіб проведення змагання носить назву: з обертанням навколо "1". Кожний наступний ігровий день складається внаслідок зміщення всіх номерів учасників на одну сходинку проти годинникової стрілки. Цифра "1" залишається нерухомою.

Якщо ігри проводяться на полях (майданчиках) учасників, то виникає потреба у чергуванні ігор на своєму і чужому полі. У цьому випадку календар ігор складається за схемою «змійка». За умов непарної кількості команд викреслюється така кількість вертикальних ліній, яка відповідає кількості команд (якщо кількість команд парна - вертикальних ліній на 1 менше).

Якщо кількість учасників дорівнює числу 2П (наприклад, 4, 8, 16, 32, 64, 128 тощо), то всі вони починають змагання з першого туру (рис. 8).

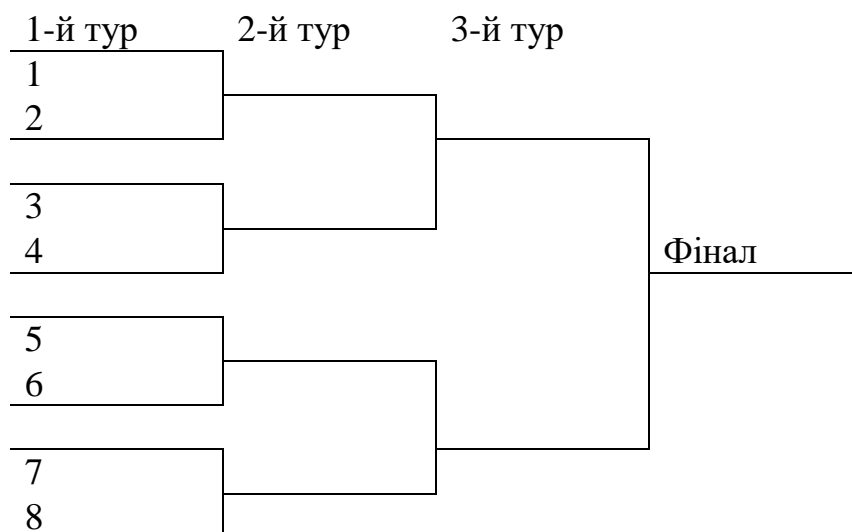

Рис. 8. Схема складання ігор за системою з вибуванням для 8 команд

Змішана система.

Змішана система дозволяє у досить нетривалий час організувати і провести змагання з відносно великою кількістю учасників. Команди поділяються на підгрупи, в яких за коловою системою проводиться попередній етап змагань. Переможці чи певна кількість учасників з кожної підгрупи входить у фінальну групу, змагання в якій може проводитись у будь-який спосіб (як правило, на другому етапі змагання проходять за системою з вибуванням). Іноді змагання проводять у зворотному варіанті, тобто спочатку команди грають за системою з вибуванням, а потім за котловою.

Питання:

1. Які Ви знаєте організаційні форми проведення змагань у футболі.
2. Етапи підготовки до змагань у футболі.
3. Які розділи у Положення про змагання з футболу.
4. Системи розіграшів проведення змагань.
- 5 Якими способами користуються при складанні календаря змагань у футболі.

Питання для самостійного опрацювання

1. Привила гри у футбол, міні-футбол і футзал.
2. Положення про змагання з футболу.
3. Колова і "Олімпійська" та змішана системи проведення змагань з футболу.
4. Структура і зміст заявки команди для участі у змаганнях.
5. Заповнення і ведення протоколу змагань.

II. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма з дисципліни «Футбол і методика викладання» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка**, спеціальності: **017 Фізична культура і спорт** освітньої програми **Фізична культура і спорт**.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів: 5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин: 150	1-й;	3-й
Кількість модулів – 1(а;б)	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 4 аудиторних – 74 самостійної роботи студента – 76	2-й; 3-й	
	Лекції:	
	8	6
	Практичні;	
	-	-
Вид підсумкового контролю: письмове тестування	Лабораторні:	
	66	16
Форма підсумкового контролю: екзамен	Самостійна робота:	
	76	128

ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Футбол і методика викладання – це навчальна дисципліна, що належить до циклу професійно-орієнтованих дисциплін. Вона є однією з провідних у професійній підготовці тренерів з обраного виду спорту та фахівців фізичної культури і спорту.

Підготовка тренера з кожного окремого виду спорту, справа державної ваги. Так, сфера діяльності тренера з ігрових видів спорту, має досить широкий діапазон: загальноосвітні школи, середні спеціальні навчальні заклади, дитячо-юнацькі спортивні школи загальної спрямованості та олімпійського резерву, спортивні клуби ЗВО і спортивних товариств, команди вищих розрядів.

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання спортивної дисципліни полягає в тому, щоб студенти найбільш повною мірою оволоділи теоретичним матеріалом, практичними вміннями і навичками виконання основних прийомів гри, методикою початкового навчання техніці і тактиці гри у футбол, а також методикою суддівства змагань.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальних компетентностей:

- здатність до організаційної роботи, взаємодії в колективі, вміння враховувати психоемоційні особливості окремих осіб, зокрема, та колективу, загалом (ЗК-4);
- здатність до самоосвіти і самовдосконалення, постійного підвищення особистого рівня кваліфікації (ЗК-5);
- здатність визначати і формулювати професійні завдання, приймати обґрунтовані рішення (ЗК-7);
- здатність працювати в команді, виконувати роботу в групі під керівництвом лідера, мати навички, що демонструють здатність до врахування вимог трудової дисципліни і інтересів колективу (ЗК-8);
- здатність здійснювати аналіз й осмислення загальнонаукової та професійно орієнтованої літератури, у тому числі іноземної (ПК-10).

Професійних компетентностей:

- володіти глибокими знаннями фізіологічних процесів, що відбуваються в організмі під дією фізичних навантажень, та здатність до використання закономірностей фізичного розвитку і вдосконалення для вирішення завдань фізичного виховання (ПК-1);
- здатність здійснювати об'єктивний аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку фізичної культури населення (ПК-2);
- здатність виконувати професійну діяльність у відповідності до чинних стандартів якості життя (ПК-3);
- вміння визначати перспективні шляхи використання засобів фізичного виховання і спорту для різних категорій населення з врахуванням їх рівня підготовленості, мотивації, умов проведення занять та соціальних потреб (ПК-4);
- вміння здійснювати системне планування професійної діяльності, володіння педагогічними навичками проведення урочних і неурочних форм занять (ПК-5);
- вміння організовувати і проводити тренувальний процес з учнівською молоддю з обраних видів спорту (ПК-6);
- вміння організовувати оздоровче-розважальні і спортивні заходи, бути обізнаним у правилах суддівства спортивних змагань (ПК-7);
- здатність організовувати позакласну роботу з оздоровчих і спортивних видів рухової активності з дітьми та шкільною молоддю (ПК-9);
- здатність виконувати обов'язки інструктора з видів оздоровчо-рекреаційної рухової активності, завідувача спортивною базою (ПК-10).

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумови вивчення навчальної дисципліни «Футбол і методика викладання» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

- ННД 1.1.08 «Фізіологічні основи фізичної культури і спорту»;
- ННД 2.1.04 «Вступ до спеціальності»;
- ННД 2.1.05 «Теорія і методика фізичного виховання»

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до ОП, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
здатність до організаційної роботи, взаємодії в колективі, вміння враховувати психоемоційні особливості окремих осіб, зокрема, та колективу, загалом	ПРН 2
здатність до самоосвіти і самовдосконалення, постійного підвищення особистого рівня кваліфікації	ПРН 3
здатність визначати і формулювати професійні завдання, приймати обґрунтовані рішення	ПРН 5
здатність здійснювати аналіз й осмислення загальнонаукової та професійно орієнтованої літератури, у тому числі іноземної	ПРН 7
здатність володіти глибокими знаннями фізіологічних процесів, що відбуваються в організмі під дією фізичних навантажень, та здатність до використання закономірностей фізичного розвитку і вдосконалення для вирішення завдань фізичного виховання;	ПРН 8
здатність здійснювати об'єктивний аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку фізичної культури населення	ПРН 9
здатність виконувати професійну діяльність у відповідності до чинних стандартів якості життя;	ПРН 10
здатність організовувати і проводити тренувальний процес з обраного виду спорту;	ПРН 12
здатність організовувати оздоровчо-розважальні і спортивні заходи, бути обізнаним у правилах суддівства спортивних змагань;	ПРН 13
здатність організовувати оздоровче-розважальні і спортивні заходи, бути обізнаним у правилах суддівства спортивних змагань	ПРН 14
здатність організовувати позакласну і позашкільну роботу з дітьми та шкільною молоддю.	ПРН 16

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- виконання письмових тестових завдань;

- експертна оцінка техніки виконання студентами ігрових прийомів;
- виконання практичних тестових завдань (спеціальної фізичної підготовленості та техніки виконання технічних прийомів);
- контрольна робота з пройденого матеріалу

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: експертна оцінка техніки виконання студентами ігрових прийомів; виконання практичних тестових завдань (спеціальної фізичної підготовленості та техніки виконання технічних прийомів), самостійна робота студента (реферат), контрольна робота з пройденого матеріалу

Форма модульного контролю: письмові тестування

Форма підсумкового семестрового контролю:екзамен.

Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною, ECTS та національною шкалами (табл.1).

Таблиця 1

Загальна шкала оцінювання: рейтингова, національна та ECTS

СУМА БАЛІВ за 100-бальною шкалою	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	не задовільно з можливістю повторного складання	
1-34	F	не задовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Загальна оцінка за один змістовий модуль складається з оцінок за результатами поточного модульного контролю та письмового тестування (табл. 2, 3).

Таблиця 2

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (очне навчання)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума	Екзамен
ТВ	ТВ	ТВ	ТВ	КР	СР	50	100	100
5	5	5	5	10	20			

(ТВ – тестова вправа; КР - контрольна робота з теорії навчальної дисципліни; СР – самостійна робота студента)

Таблиця 3

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (дистанційне навчання)

Поточне оцінювання та самостійна робота			Модульна контрольна робота	Сума	Екзамен
Теми: модуль 1а-1б	КР	СР	50	100	100
30	10	10			

(Т - теорія навчальної дисципліни.; КР - контрольна робота з теорії навчальної дисципліни; СР- робота студента (презентація))

Таблиця 3

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (заочна форма навчання)

Поточне оцінювання та самостійна робота			Контрольна робота	Сума	Екзамен
Теми: модуль 1а-1б	КР	СР	50	100	100
30	10	10			

(ТВ – тестова вправа; КР - контрольна робота з теорії навчальної дисципліни; СР- робота студента (презентація))

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1 (очне навчання)		Модуль 1 (дистанційне навчання)	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Виконати тестові вправи: удар по м'ячу внутрішнім боком стопи з 25 м у ворота 3х2 м (норматив з 5-ти ударів - 3 влучання у ворота).	1	5		
Виконати тестові вправи: удар по м'ячу головою в стрибку (м'яч руками накидає партнер або викладач) з 10 м у ворота 3х2 м (норматив з 5-ти ударів - 3 влучання у ворота).	1	5		
Виконати тестові вправи: удар по м'ячу серединою підйому з 15 м у ворота 3х2 м (норматив з 5-ти ударів - 3 влучання у ворота). Виконати тестові вправи: Удар по м'ячу серединою підйому з 15 м у ворота 3х2 м (норматив з 5-ти ударів - 3 влучання у ворота).	1	5		

Виконати тестові вправи Жонгливання м'ячем за чергою правою і лівою ногою (враховуються удари головою). Норматив - 20 ударів (чоловіки), 10 ударів (жінки).	1	5		
Теми: модуль 1а-1б			1	30
Контрольна робота з теорії навчальної дисципліни.	1	5	1	10
Самостійна робота студента (реферат)	1	5	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії модульного поточного оцінювання

Модульне поточне оцінювання проводиться під час лабораторних занять. Оцінка складається з оцінок за виконання студентами тестових вправ (1-5 балів за кожну тестову вправу), експертної оцінки техніки виконання технічних прийомів (1-5 балів за кожну експертну оцінку технічного прийому). До цих оцінок додаються оцінки за виконання контрольної роботи з теорії навчальної дисципліни (1-10 балів) та самостійної роботи студента (1-10 балів).

Критерії оцінювання модульного контрольного тестування

Оцінювання модульного контрольного тестування проводиться за 60 бальною шкалою з використанням письмових тестових завдань. Пропонується по 20 питань в кожному варіанті тестових завдань. На кожне питання дається 2-3 варіанти відповідей. Правильними можуть бути від одного до 3 відповідей. Вибрані всі правильні відповіді на одне питання оцінюються в 3 бали. Таким чином максимальна оцінка студента за модульне контрольне тестування - 60 балів. До цієї оцінки додається оцінка за поточне оцінювання від 0 до 40 балів.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Екзамен є підсумковою формою контролю. Екзамен проводиться у формі усних відповідей на питання екзаменаційного білету за такими критеріями:

Критерії оцінювання усних відповідей на питання екзаменаційного білету:

Оцінку «зараховано» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;

- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

Оцінку **«зараховано» (82-89 балів, В)** – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі
- відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

Оцінку **«зараховано» (74-81 бали, С)** заслуговує студент, який:

- в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

Оцінку **«зараховано» (64-73 бали, D)** – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях, чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

Оцінку «зараховано» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

Оцінка «не зараховано» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

Оцінку «не зараховано» (35 балів, F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1(а)

- Тема 1. Історія виникнення та розвитку футболу
- Тема 2. Техніка футболу
- Тема 3. Тактика футболу
- Тема 4. Футбол у програмі фізичної культури виховання загальної середньої освіти
- Тема 5. Організація та проведення змагань з футболу
- Тема 6. Методика початкового навчання пересуванням гравців у футболі.
- Тема 7. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (внутрішнім боком стопи)
- Тема 8. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (внутрішньою частиною підйому)
- Тема 9. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (серединою підйому)
- Тема 10. Методика початкового навчання і удосконалення техніки ударів по м'ячу
- Тема 11. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (зовнішньою частиною підйому; зовнішнім боком стопи; носком; п'ятою)
- Тема 12. Показати техніку виконання ударів по м'ячу головою: серединою лоба; боковою частиною голови; задньою частиною голови
- Тема 13. Методика початкового навчання і удосконалення техніки ударів по м'ячу
- Тема 14. Методика початкового навчання зупинкам м'яча
- Тема 15. Методика початкового навчання і удосконалення техніки зупинок м'яча
- Тема 16. Методика початкового навчання веденню м'яча
- Тема 17. Методика початкового навчання і удосконалення техніки ведення м'яча
- Тема 18. Контрольна робота з теорії навчальної дисципліни
- Тема 19. Тестування (оцінка) технічної підготовленості студентів
- Контрольна робота (тестування рівня теоретичних знань (письмові тестові завдання))

Модуль 1(б)

- Тема 1. Методика початкового навчання фінтам (замах на (передачу) удар м'яча; з хибною зупинкою м'яча; з поворотом)
- Тема 2. Методика початкового навчання фінтам (забирання м'яча на зад; забирання м'яча внутрішньою (зовнішньою) частиною підйому; з переступанням)
- Тема 3. Методика початкового навчання відбору м'яча
- Тема 4. Методика початкового навчання і удосконалення відбору м'яча
- Тема 5. Методика початкового навчання техніці гри воротаря
- Тема 6. Методика початкового навчання прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (без м'яча): відкривання, відволікання уваги суперника
- Тема 7. Методика початкового навчання і удосконалення прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (без м'яча): відкривання, відволікання уваги суперника
- Тема 8. Методика початкового навчання прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (з м'ячем): передачам, зупинкам, веденням, обводкам, ударам по воротам
- Тема 9. Методика початкового навчання і удосконалення прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (з м'ячем): передачам, зупинкам, веденням, обводкам, ударам по воротам
- Тема 10. Методика початкового навчання прикладним тактичним діям у фазі відбору м'яча: закриванню суперника, перехопленню, відбору, підстраховці
- Тема 11. Методика початкового навчання і удосконалення прикладним тактичним діям у фазі відбору м'яча: закриванню суперника, перехопленню, відбору, підстраховці
- Тема 12. Викладацька, тренерська та суддівська практика
- Тема 13. Викладацька, тренерська та суддівська практика
- Тема 14. Викладацька, тренерська та суддівська практика

Тема 15. Викладацька, тренерська та суддівська практика

Тема 16. Викладацька, тренерська та суддівська практика

Тема 17. Тестування (оцінка) технічної підготовленості студентів

Тема 18. Контрольна робота з теорії навчальної дисципліни

Модульна контрольна робота (тестування рівня теоретичних знань (письмові тестові завдання))

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	ін д	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1 курс (2 семестр); 2 курс (3 семестр)												
Модуль 1 (а)												
Тема 1. Історія виникнення та розвитку футболу	4	2				2						2
Тема 2. Техніка футболу	4	2				2		2				2
Тема 3. Тактика футболу	4	2				2		2				2
Тема 4. Футбол у програмі фізичної культури виховання загальної середньої освіти	4	2				2		2				2
Тема 5. Організація та проведення змагань з футболу	2					2						2
Тема 6. Методика початкового навчання пересуванням гравців у футболі.	4			2		2				2		2
Тема 7. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (внутрішнім боком стопи)	4			2		2				2		2
Тема 8. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (внутрішньою частиною підйому)	4			2		2				2		2
Тема 9. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (серединою підйому)	4			2		2				2		2
Тема 10. Методика початкового навчання і удосконалення техніки ударів по м'ячу	4			2		2				2		2
Тема 11. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (зовнішньою частиною підйому; зовнішнім боком стопи; носком; п'ятою)	4			2		2				2		2
Тема 12. Показати техніку виконання ударів по м'ячу головою: серединою лоба; боковою частиною голови;	4			2		2						4

задньою частиною голови												
Тема 13.Методика початкового навчання і удосконалення техніки ударів по м'ячу	4		2		2							4
Тема 14. Методика початкового навчання зупинкам м'яча	4		2		2							4
Тема 15. Методика початкового навчання і удосконалення техніки зупинок м'яча	4		2		2							4
Тема 16. Методика початкового навчання веденню м'яча	4		2		2							4
Тема 17. Методика початкового навчання і удосконалення техніки ведення м'яча	4		2		2							4
Тема 18. Контрольна робота з теорії навчальної дисципліни	4		2		2							6
Тема 19. Тестування (оцінка) технічної підготовленості студентів	4		2		2							4
Контрольна робота (тестування рівня теоретичних знань (письмові тестові завдання))	2		2									
Модуль 1 (б).												
Тема 1. Методика початкового навчання фінтам (замах на (передачу) удар м'яча; з хибною зупинкою м'яча; з поворотом)	4		2		2							4
Тема 2. Методика початкового навчання фінтам (забирання м'яча на зад; забирання м'яча внутрішньою (зовнішньою) частиною підйому; з переступанням)	4		2		2							4
Тема 3. Методика початкового навчання відбору м'яча	4		2		2							4
Тема 4. Методика початкового навчання і удосконалення відбору м'яча	4		2		2							4
Тема 5. Методика початкового навчання техніці гри воротаря	4		2		2							4
Тема 6. Методика початкового навчання прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (без м'яча): відкривання, відволікання уваги суперника	4		2		2							4
Тема 7. Методика початкового навчання і удосконалення прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (без			2		2							4

м'яча): відкривання, відволікання уваги суперника										
Тема 8. Методика початкового навчання прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (з м'ячем): передачам, зупинкам, веденням, обводкам, ударам по воротах	4		2		2					4
Тема 9. Методика початкового навчання і удосконалення прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (з м'ячем): передачам, зупинкам, веденням, обводкам, ударам по воротах	4		2		2					4
Тема 10. Методика початкового навчання прикладним тактичним діям у фазі відбору м'яча: закриванню суперника, перехопленню, відбору, підстраховці	4		2		2					4
Тема 11. Методика початкового навчання і удосконалення прикладним тактичним діям у фазі відбору м'яча: закриванню суперника, перехопленню, відбору, підстраховці	4		2		2					4
Тема 12. Викладацька, тренерська та суддівська практика	4		2		2					4
Тема 13. Викладацька, тренерська та суддівська практика	4		2		2					4
Тема 14. Викладацька, тренерська та суддівська практика	4		2		2					4
Тема 15. Викладацька, тренерська та суддівська практика	4		2		2			2		2
Тема 16. Викладацька, тренерська та суддівська практика	3		2		2					4
Тема 17. Тестування (оцінка) технічної підготовленості студентів	4		2		2			2		6
Тема 18. Контрольна робота з теорії навчальної дисципліни	4		2		2					4
МК (тестування рівня теоретичних знань (письмові тестові завдання))	4		2		2					4
Разом за модуль	150		66		76	150	6		16	128
Разом за семестр	150		66		76	150	6		16	128

Теми лабораторних занять

Назва теми	Форма навчання	
	денна	заочна
Модуль 1 (а)		
Тема 6. Методика початкового навчання пересуванням гравців у футболі.	2	
Тема 7. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (внутрішнім боком стопи)	2	2
Тема 8. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (внутрішньою частиною підйому)	2	2
Тема 9. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (серединою підйому)	2	
Тема 10. Методика початкового навчання і удосконалення техніки ударів по м'ячу	2	
Тема 11. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (зовнішньою частиною підйому; зовнішнім боком стопи; носком; п'ятою)	2	
Тема 12. Показати техніку виконання ударів по м'ячу головою: серединою лоба; боковою частиною голови; задньою частиною голови	2	2
Тема 13. Методика початкового навчання і удосконалення техніки ударів по м'ячу	2	
Тема 14. Методика початкового навчання зупинкам м'яча	2	2
Тема 15. Методика початкового навчання і удосконалення техніки зупинок м'яча	2	
Тема 16. Методика початкового навчання веденню м'яча	2	2
Тема 17. Методика початкового навчання і удосконалення техніки ведення м'яча	2	
Тема 18. Контрольна робота з теорії навчальної дисципліни	2	
Тема 19. Тестування (оцінка) технічної підготовленості студентів	2	
МК 1 (тестування рівня теоретичних знань (письмові тестові завдання))	2	
Разом за модуль	30	
Модуль 1(б)		
Тема 1. Методика початкового навчання фінтам (замах на (передачу) удар м'яча; з хибною зупинкою м'яча; з поворотом)	2	
Тема 2. Методика початкового навчання фінтам (забирання м'яча на зад; забирання м'яча внутрішньою (зовнішньою) частиною підйому; з переступанням)	2	
Тема 3. Методика початкового навчання відбору м'яча	2	
Тема 4. Методика початкового навчання і удосконалення відбору м'яча	2	
Тема 5. Методика початкового навчання техніці гри воротаря	2	
Тема 6. Методика початкового навчання прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (без м'яча): відкривання, відволікання уваги суперника	2	
Тема 7. Методика початкового навчання і удосконалення прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (без м'яча): відкривання, відволікання уваги суперника	2	
Тема 8. Методика початкового навчання прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (з м'ячем): передачам, зупинкам, веденням, обводкам, ударам по воротах	2	
Тема 9. Методика початкового навчання і удосконалення прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (з м'ячем): передачам, зупинкам, веденням, обводкам, ударам по воротах	2	

Тема 10. Методика початкового навчання прикладним тактичним діям у фазі відбору м'яча: закриванню суперника, перехопленню, відбору, підстраховці	2	
Тема 11. Методика початкового навчання і удосконалення прикладним тактичним діям у фазі відбору м'яча: закриванню суперника, перехопленню, відбору, підстраховці	2	
Тема 12. Викладацька, тренерська та суддівська практика	2	
Тема 13. Викладацька, тренерська та суддівська практика	2	
Тема 14. Викладацька, тренерська та суддівська практика	2	
Тема 15. Викладацька, тренерська та суддівська практика	2	2
Тема 16. Викладацька, тренерська та суддівська практика	2	
Тема 17. Тестування (оцінка) технічної підготовленості студентів	2	2
Тема 18. Контрольна робота з теорії навчальної дисципліни	2	
МК 2 (тестування рівня теоретичних знань (письмові тестові завдання МК (модуль а;б))	2	
Разом за модуль	36	
Разом за семестр	66	16

Самостійна робота

Назва теми	Форма навчання	
	денна	заочна
Модуль 1(а)		
Тема 1. Історія виникнення та розвитку футболу	2	2
Тема 2. Техніка футболу	2	2
Тема 3. Тактика футболу	2	2
Тема 4. Футбол у програмі фізичної культури виховання загальної середньої освіти	2	2
Тема 5. Організація та проведення змагань з футболу	2	2
Тема 6. Методика початкового навчання пересуванням гравців у футболі.	2	2
Тема 7. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (внутрішнім боком стопи)	2	2
Тема 8. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (внутрішньою частиною підйому)	2	2
Тема 9. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (серединою підйому)	2	2
Тема 10. Методика початкового навчання і удосконалення техніки ударів по м'ячу	2	2
Тема 11. Методика початкового навчання ударам по м'ячу (зовнішньою частиною підйому; зовнішнім боком стопи; носком; п'ятою)	2	2
Тема 12. Показати техніку виконання ударів по м'ячу головою: серединою лоба; боковою частиною голови; задньою частиною голови	2	4
Тема 13. Методика початкового навчання і удосконалення техніки ударів по м'ячу	2	4
Тема 14. Методика початкового навчання зупинкам м'яча	2	4
Тема 15. Методика початкового навчання і удосконалення техніки зупинок м'яча	2	4
Тема 16. Методика початкового навчання веденню м'яча	2	4
Тема 17. Методика початкового навчання і удосконалення техніки ведення м'яча	2	4

Тема 18. Контрольна робота з теорії навчальної дисципліни	2	6
Тема 19. Тестування (оцінка) технічної підготовленості студентів	2	4
КР (тестування рівня теоретичних знань (письмові тестові завдання))		
Модуль1 (б)		
Тема 1. Методика початкового навчання фінтам (замах на (передачу) удар м'яча; з хибною зупинкою м'яча; з поворотом)	2	4
Тема 2. Методика початкового навчання фінтам (забирання м'яча на зад; забирання м'яча внутрішньою (зовнішньою) частиною підйому; з переступанням)	2	4
Тема 3. Методика початкового навчання відбору м'яча	2	4
Тема 4. Методика початкового навчання і удосконалення відбору м'яча	2	4
Тема 5. Методика початкового навчання техніці гри воротаря	2	4
Тема 6. Методика початкового навчання прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (без м'яча): відкривання, відволікання уваги суперника	2	4
Тема 7. Методика початкового навчання і удосконалення прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (без м'яча): відкривання, відволікання уваги суперника	2	4
Тема 8. Методика початкового навчання прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (з м'ячем): передачам, зупинкам, веденням, обводкам, ударам по воротах	2	4
Тема 9. Методика початкового навчання і удосконалення прикладним тактичним діям у фазі володіння м'ячем (з м'ячем): передачам, зупинкам, веденням, обводкам, ударам по воротах	2	4
Тема 10. Методика початкового навчання прикладним тактичним діям у фазі відбору м'яча: закриванню суперника, перехопленню, відбору, підстраховці	2	4
Тема 11. Методика початкового навчання і удосконалення прикладним тактичним діям у фазі відбору м'яча: закриванню суперника, перехопленню, відбору, підстраховці	2	4
Тема 12. Викладацька, тренерська та суддівська практика	2	4
Тема 13. Викладацька, тренерська та суддівська практика	2	4
Тема 14. Викладацька, тренерська та суддівська практика	2	4
Тема 15. Викладацька, тренерська та суддівська практика	2	4
Тема 16. Викладацька, тренерська та суддівська практика	2	4
Тема 17. Тестування (оцінка) технічної підготовленості студентів	2	6
Тема 18. Контрольна робота з теорії навчальної дисципліни	2	
МК (тестування рівня теоретичних знань (письмові тестові завдання))	2	4
Разом за модуль	76	128
Разом за семестр	76	128

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи лекцію, з навчальної або методичної літератури у "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення.

Репродуктивний метод. Застосування вивченого на основі зразка, моделі діяльності або загально прийнятих підходів під час семінарських (практичних занять). Діяльність тих, кого навчають, є алгоритмічною, тобто відповідає інструкціям, розпорядженням, правилам - в аналогічних до представленого зразка ситуаціях.

Метод фізичної вправи. Використовується з метою розвитку фізичних якостей та формування рухових умінь і навичок. Передбачає використання методів суворо-регламентованої вправи, стандартно-повторної та перемінної вправи, ігрові та змагальні методи.

Метод проблемного викладення. Використовуючи доцільні джерела й засоби під час лекційних і практичних занять, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, наводить систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Студенти стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку.

Пошуковий, або евристичний метод. Використовується в тій чи іншій мірі у всіх формах навчальних занять та під час індивідуальної чи самостійної роботи студента. Його суть - в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань, в визначених випадках під керівництвом педагога, або на основі наведених прикладів і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над навчально-методичною літературою.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу ті, кого навчають, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри, наприклад, об'єму та інтенсивності фізичного навантаження, виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук. Такий метод є пріоритетним у самостійній підготовці студентів.

ІІІ. ПИТАННЯ З ТЕОРІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФУТБОЛ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ»

1. Історія виникнення футболу.
2. Місце футболу в системі фізичного виховання.
3. Вплив занять футболом на організм дітей.
4. Основні терміни в футболі, їх значення.
5. Характеристика прийомів гри.
6. Засоби навчання, їх характеристика.
7. Послідовність навчання прийомів гри.
8. Розмітка і обладнання футбольного майданчику.
9. Планування та облік роботи. Документ планування.
10. Правила змагань з футболу, їхня організація та проведення.
11. Відбір та спортивна орієнтація в футболі.
12. Розписати способи проведення змагань: коловий, з вибуванням, змішаний.
13. Розминка, її значення, зміст під час тренування.
14. Побудова тренувальних занять.
15. Поняття про тактику; індивідуальні тактичні дії у захисті.
16. Поняття про тактику; індивідуальні тактичні дії у нападі
17. Поняття про тактику; командні тактичні дії у захисті.
18. Поняття про тактику; командні тактичні дії у нападі.
19. Поняття про техніку гри. Аналіз прийомів.
20. Поняття про методика суддівства.
21. Техніка виконання та методика навчання удару по м'ячу внутрішньою частиною стопи.
22. Техніка виконання та методика навчання удару по м'ячу серединою підйому.
23. Техніка виконання та методика навчання удару по м'ячу зовнішньою підйому.
24. Техніка виконання та методика навчання удару по м'ячу головою.
25. Техніка виконання та методика навчання введення м'яча.
26. Техніка виконання та методика навчання відбору м'яча.
27. Вибір тактики гри.
28. Стель гри у футболі.
29. Гігієна, лікарський контроль та самоконтроль.
30. Розвиток футболу в Україні. Історія, проблеми.
31. Сучасні правила гри.

32. Розповісти про розвиток гри у футбол на континентах .
33. Простежити де і коли проводилися чемпіонати світу.
34. Простежити де і коли проводилися чемпіонати Європи.
35. Простежити де і коли проводилися Олімпійські ігри.
36. Простежити де і коли проводилися Континентальні та Міжконтинентальні кубкові турніри.
37. Проаналізувати питання розвитку футболу в Україні.
38. Схарактеризуйте техніку гри воротаря, польового гравця.
39. Окресліть прийоми техніки і особливості пересування польового гравця, воротаря.
40. Розгляньте систематику техніки гри, проаналізуйте її за схемою: розділи, підрозділи, способи виконання прийомів.
41. Схарактеризуйте особливості існуючих у світі футбольних шкіл та стилів гри.
42. Проаналізуйте тактику гри в нападі за схемою: індивідуальна, групова, команду.
43. Проаналізуйте тактику гри в захисті за схемою: індивідуальна, групова, команду.
44. Розгляньте тактичні дії футболістів з м'ячем та без м'яча в нападі.
45. Розгляньте тактичні дії футболістів з м'ячем та без м'яча в захисті.
46. Схарактеризуйте особливості розташування та дії гравців в тактичних системах.
47. Розкрийте засоби та методи навчання і вдосконалення тактичних дій гравців у футболі.
48. Схарактеризуйте види і системи проведення змагань, що застосовуються у футболі.
49. Розгляньте системи розіграшів, що використовуються у футболі за схемою: колова, з вибиванням, змішана.
50. Складіть календар змагань за коловою системою (за завданням викладача).
51. Складіть календар змагань за системою з вибиванням (за завданням викладача).
52. Складіть календар змагань за змішаною системою (за завданням викладача).
53. Схарактеризуйте основні пункти положення про змагання.
54. Вимоги ,що ставляться до підготовки футбольного поля.

55. Порухення правил гри, за які суддя призначає вільний, штрафний удари, застосує попередження, або усунення гравця з поля.
56. Обов'язки судді та асистентів під час проведення матчу.
57. Недозволена гра та неспортивна поведінка гравців та їх покарання.
58. Вимоги до виконання 11-метрового удару.
59. Вимоги до вкидання м'яча з-за бічної лінії.
60. Типові помилки у методиці суддівства.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Вихров К. Л. Футбол в школі / К. Л. Вихров. – К.: Вища школа, 1990. – 188 с
2. Костюкевич, В. М. Теорія і методика викладання футболу: навчальний посібник. – 2-е вид. перероб. та доп. / В. М. Костюкевич, О. А. Перепелиця, С. А. Гудима, В. М. Поліщук; за заг. ред. В. М. Костюкевича. – Київ: КНТ, 2017 – 310 с.
3. Соломонко В. В. Футбол. Підручник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання в спорті. / В. В. Соломонко, Г. А. Лисенчук, О. В. Соломонко. – К.: Олімпійська література, 1997. – 286 с.
4. Спортивні ігри з методикою викладання (футбол) : навч.-метод. посібник / укл. Ю.Ю. Мосейчук, С.В. Дарійчук. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, 2022. 288 с.

Допоміжна література

1. Теорія і методика викладання футболу: методична розробка / Е.М.Сивохоп, І.І.Маріонда, М.І.Шкірта. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2013. – 52 с.
2. Тренерська виробнича практика : методична розробка / Е. М. Сивохоп, І. І. Маріонда ; укл. Е.М.Сивохоп, І.І.Маріонда. – Ужгород : Видавництво УжНУ "Говерла", 2014. – 28 с.
3. Товт В.А. Методика підготовки контрольних робіт (для студентів заочного відділення) / Товт В.А., Сивохоп Е.М., Маріонда І.І., Сусла В.Я. – Ужгород: «Говерла», 2015. - 47с.5.
4. Сивохоп, Е. М., Особливості структури та змісту дисципліни «Теорія та методика викладання футболу» / Сивохоп Едуард // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка. Психологія. Філософія – 2013. – Вип192. – С. 141-147
5. Маріонда І.І. Формування професійно-особистісних компетентностей фахівця фізичної культури у процесі занять фізичною підготовкою і спортом: монографія / Маріонда І.І., Сивохоп Е.М., Товт В.А. – Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2016. – 212 с.
6. Наскрізна програма практик студентів в системі підготовки бакалаврів фізичної культури і спорту: Навчальний посібник /Укладачі: В.А.Товт, І.І.Маріонда, Е.И.Сивохоп, С.О.Михайлович. – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2019. – 157 с.